

ŞİLİ YURTDIŞI YATIRIMLAR ÜLKE PROFİLİ

A. ŞİLİ İŞ ORTAMI

1. İş Ortamı

a. İş Ortamına İlişkin Genel Göstergeler:

Yatırım ortamı serbestisi anlamında şeffaf ve açık bir pazar olan Şili, maden yataklarının zenginliği, hammaddeye kolay ve garantili ulaşım imkanları, istikrarlı ekonomik ve politik yapısı ile uluslararası sermayeyi kendine çekmeyi başaran bir ülkedir. Merkez Bankası tarafından açıklanan verilere göre, 2023 yılında bir önceki yıla kıyasla %19.2'lik bir artış ile 21.7 Milyar Dolara ulaşan doğrudan yabancı yatırımlar son 10 yılda kaydedilen en yüksek değer olarak kayda geçmiştir. Şüphesiz, çok uluslu sermaye açısından ülkedeki en cazip imkanlardan birisi, Şili'nin yaygın serbest ticaret anlaşmaları ve bölgesel anlaşmalar ağı ile Dünya Gayrisafi Hasılasının %88'ini teşkil eden ülkelere vergisiz veya daha düşük vergi ile ihracat yapma olanağı sunuyor olmasıdır. Bir başka deyişle, uluslararası sermaye Şili'yi, dünya nüfusunun %67'sini teşkil eden coğrafyaya erişme imkanı sunan bir üs olarak değerlendirmektedir. Dolayısıyla, 60'dan fazla çok uluslu şirket, kendisine merkez olarak Şili'yi seçmiştir.

Covid-19 Pandemisinin ve toplumsal hareketliliğin damga vurduğu 2020 yılına kıyasla 2021 yılında ekonomik değerlerinde toparlanma görülen ve GSYİH'sı yaklaşık %12 büyüme kaydeden Şili'de 2022 yılından itibaren ekonomik göstergelerin çoğunda bozulma ve gerileme gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, 2023 yılı boyunca izlenen kararlı para ve maliye politikalarının etkisi ile başta enflasyon olmak üzere bazı göstergelerde iyileşme kaydedilmiş, özellikle 2022 yılı sonunda %12'ye yaklaşan enflasyon oranı ile bu hususta son 30 yılın en kötü ekonomik performansını sergileyen Şili'de bu oran 2023 yılında izlenen sıkı para politikası ile kontrol altına alınmış ve 2024 yılı ilk çeyreği itibari ile tüketici fiyat enflasyonu ortalaması %4 seviyesine gerilemiştir.

Diğer taraftan, Başta Şili Merkez Bankası olmak üzere, OECD, IMF ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlarca yapılan değerlendirmelerde 2023 yılı sonunda Şili ekonomisinin büyüme kaydetmeyeceğine kesin gözüyle bakılmış olup tahmin edildiği gibi GSYİH büyüme oranı %0.2 olarak kaydedilmiştir. Bununla birlikte, The Economist Dergisi tarafından yayınlanan bir makalede, OECD ülkeleri arasında yapılan değerlendirmede Şili, 2023 yılında 35 ülke arasında en iyi ekonomik performans sergileyen 7. ülke olmuş ve İspanya, Portekiz ve Polonya gibi ülkeleri geride bırakmıştır. Şili, Latin Amerika ülkeleri arasında ise ilk sırada gelmiştir. Enflasyon, enflasyon genişliği, GSYİH, istihdam ve borsa performansı gibi kriterler gözetilerek yapılan değerlendirmede Şili Merkez Bankasının erken dönemde almış olduğu tedbirler ve başarılı faiz artırımı politikası sonucunda Şili'nin 2023 yılında iyi bir ekonomik performans sergilediği ortaya koyulmuştur. Ayrıca, Şili'nin işgücü piyasası ve GSYİH'da istikrarlı büyüme kaydettiği vurgulanmıştır. Şili'ye kıyasla diğer Latin Amerika ülkelerinden Meksika 18., Kolombiya ise 22. sırada gelmiştir.

Şili Merkez Bankası tarafından revize edilen güncel değerlendirmeye göre Şili için 2024 yılında %2 ila %3 arasında büyüme beklentisi mevcuttur. Dünya Bankası tarafından Nisan 2024'de yapılan değerlendirmeye göre ise Şili ekonomisinin 2024 yılı sonunda %2, 2025 yılı sonunda ise %2.2 oranında büyüme kaydetmesi öngörülmektedir.

Nitekim, Şili Merkez Bankası tarafından aylık bazda yayımlanan ve uzun dönemde Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'ya ilişkin bir değerlendirme yapma olanağı sağlayan aylık ekonomik faaliyet endeksi (IMACEC) değerlerine göre incelendiğinde 2024 yılı Şubat ayında son 21 ayın en iyi değeri kaydedilerek ekonomik aktivite madencilik ve hizmetler sektörünün etkisiyle %4.5 oranında büyüme kaydetmiş, yılın ilk iki ayının ortalaması %3.4 olarak gerçekleşmiştir.

İlave olarak, IMF tarafından yayınlanan verilere göre Şili'de 2023 yılında 17.253 ABD Doları olarak kaydedilen kişi başına düşen milli gelirin 2024 yılında da %2'lik bir artışla 17.647 ABD Dolarına yükselmesi tahmin edilmektedir.

İstihdama ilişkin değerler incelendiğinde, 2023 yılı sonu itibariyle 10 Milyona ulaşan işgücünün 2024 yılı ilk çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla %3'lük bir artışla 10.1 Milyona ulaştığı görülmektedir.

Dış ticaret verilerine bakıldığında ise, 2023 yılında bir önceki yıla göre ihracatında %2'lik ithalatında ise %19'luk bir gerileme yaşayan Şili'de, 2024 ilk çeyreğinde, bir önceki yılın aynı dönemine kıyasla ihracatta %9'luk, ithalatta ise %5'lik bir düşüş gerçekleşmiş olup 2023 yılında ulaşılan toplam dış ticaret hacmi 43.5 Milyar ABD Doları olmuştur.

Diğer taraftan, Şili'nin 2024 yılı Bütçe Kanunu 29 Kasım 2023 tarihinde Kongre tarafından onaylanarak yasalaşmış ve Devlet Başkanı Gabriel Boric tarafından yapılan ulusa sesleniş konuşması ile duyurulmuştur.2024 Bütçesinde asayiş-güvenlik, ekonomik büyüme ile sağlık konularının öne çıktığı vurgulanmıştır.

İlave olarak, son yıllarda Şili'de siyasi ve ekonomik gündemi meşgul eden Anayasa Değişikliği süreci 2023 yılı itibari ile sona ermiştir. Şili'de 17 Aralık 2023 tarihinde yapılan Anayasa Değişikliğine İlişkin Referandum sonuçlarına göre, geçerli oyların (12.357.967) %55.76'sı Taslağın reddi yönünde olmuştur. Böylece, Şili'de üst üste iki kez Anayasa değişikliği reddedilmiştir. Hayır kanadını savunan Devlet Başkanı Boric tarafından yapılan açıklamada da, söz konusu sonuçların bir kez daha Şili halkının kutuplaştırıldığı ve katı şekilde ikiye bölündüğünü ortaya koyduğu, halkın büyük bir umutla başlattığı yeni bir Anayasa Taslağı hazırlanması sürecinin hayalkırıklılığı ile sonuçlandığı, ancak artık bu sürecin tamamen sona erdiği ve her iki kesimin de talep ve ihtiyaçları dikkate alınarak ülkenin en acil sorunları üzerine vakit kaybetmeden çalışmalara başlanacağı ifade edilmiştir. Göreve geldiğinde değişim vadeden Boric Hükümetinin 2026 yılına kadar sürecek döneminde artık yeni bir Anayasa değişikliği projesinin gündeme getirilemeyeceği, mevcut yönetimin zorlanacak olsa da vergi ve sosyal güvenlik reformları üzerine yoğunlaşacağı belirtilmektedir.

Nitekim, Mart 2022'de göreve başlayan Şili Devlet Başkanı Gabriel Boric'in hükümet programında yer alan, maden işletmelerinde elde edilen gelir üzerinden devlete ödenmesi gereken royalty (devlet hakkı) ücretlerinin artırılması projesi kapsamında hazırlanan yasa 01.01.2024 tarihi itibari ile yürürlüğe girmiş olup Mining Royalty-Madencilik Devlet Hakkı ile GSYİH'nın %0.45'i oranında (yaklaşık 1.3 Milyar ABD Doları) hazineye gelir elde edilmesi beklenmektedir. Böylece, yeni düzenleme ile 50 bin metrik ton üzerinde bakır çıkaran büyük ölçekli madencilik firmalarından vergi alınması yasalaşmıştır. Madencilik Devlet Hakkı Yasası ile elde edilecek gelirin 450 milyon dolarının aşağıda ayrıntıları verilen 3 farklı fon yoluyla ülkenin farklı bölgelerine ve yerel yönetimlere dağıtılarak gelir adaletinin sağlanması hedeflenmiştir:

- ✓ Üretkenlik ve Kalkınma Fonu: Bölgesel yönetimlerin kalkınma, üretim, bilimsel araştırma amaçlı yatırımlarının finansmanına 225 milyon dolar ayrılacaktır.
- ✓ Madencilik Bölgeleri Fonu: Tarapacá, Antofagasta, Atacama, Coquimbo, Valparaíso ve O'Higgins gibi madencilik faaliyetlerinin yoğun olduğu bölgelere ayrılacak 55 milyon dolar COCHILCO

tarafından yapılacak raporlamalar eliyle kullanılacaktır.

- ✓ Bölgesel Özkaynaklara Destek Fonu: Ülkenin en az gelişmiş ve hassas bölgelerine ayrılacak 170 milyon dolar ile kendi gelirlerini yaratma kapasiteleri çok kısıtlı olan yerlere destek olunarak gelir adaleti sağlanacaktır.

Diğer taraftan, 2023 yılını ekonomik anlamda büyüme olmasa da küçülme de yaşamadan kapatabilmeyi başaran Şili’de yıl sonu itibariyle Devlet Başkanı Boric tarafından “Ekonomik Büyüme Kabinesi” tanıtılmıştır. Maliye, Bayındırlık, Ekonomi, Çalışma ile Bilim, Teknoloji ve Yenilikçilik Bakanlıklarının yer aldığı kabine iki haftada bir toplanarak 2024 yılı bütçesi kapsamında Şili ekonomik büyümesinin ivme kazanması hedefi doğrultusunda kamu-özel sektör işbirliği ile yatırımların kolaylaştırılması için çalışacaktır. Ayrıca, 2024 yılı içerisinde daha önceden belirlenen mali hedeflerin de tutturulması ve finansal istikrarın sağlanarak maliye politikalarında normalizasyona geçiş hedeflenmektedir. Böylece, yatırım ortamında belirsizliğin ortadan kaldırılarak ülkenin kredi risk priminin düşürülmesi öngörülmektedir.

Sonuç olarak, 2024 yılının ikinci yarısında Şili ekonomisinin istikrarlı bir düzeyde seyredeceği ve 2022-2023 yıllarında izlenen maliye politikalarının sonuçlarının alınacağı değerlendirilmektedir.

Şili esasen uzun yıllardır pek çok uluslararası kuruluş tarafından yayınlanan çeşitli rapor ve analizlerde, yatırım çekme potansiyeli, ekonomik özgürlükler, iş yapma kolaylığı, rekabetçilik gibi konularda bölgede ilk sıralarda yer almaktadır.

Örneğin; Kariforniya merkezli Milken Enstitüsü tarafından yayınlanan 2024 Yılı Küresel Fırsat Endeksi (Global Opportunity Index)’ne göre, Şili Latin Amerika’da en fazla yabancı yatırım çekme potansiyeline sahip yüksek gelir grubu niteliğindeki ülke olarak açıklanmıştır. Endeks tarafından dikkate alınan beş kategoride (iş algısı, ekonomik temeller, finansal hizmetler, kurumsal çerçeve ile uluslararası standart ve politikalar) değerlendirilen ülke küresel düzeyde 129 ülke arasında 33. sırada yer alırken Latin Amerika ülkeleri arasında ilk sıraya yerleşmiştir. Şili’yi Uruguay (42.), Kosta Rika (47.), Jamaica (58.) ve Brezilya (60.) izlemiştir.

Uluslararası Şeffaflık Örgütü (Transparency International) tarafından yayımlanan “Corruption Perception Index 2023” sonuçlarına göre, Şili, Latin Amerika’da, yolsuzluk algısının en zayıf olduğu Uruguay’dan (16.) sonra ikinci sırada yer almış ve 180 ülke arasında 29. sırada yer bulmuştur. Sıralamada puanı 100 üzerinden 66 olarak belirlenmiştir.

Benzer şekilde, Heritage Foundation (Fundacion Heritage) tarafından yayımlanan 2024 Ekonomik Özgürlükler Endeksinde (Index of Economic Freedom) Şili, 184 ülke arasında 71.1 puan ile 21. sırada yer almıştır. Bu derece ile, “Çoğunlukla Özgür-Mostly Free” ülkeler grubunda yer alan Şili Amerikalılar bölgesinde 32 ülke arasında Kanada’dan (16.) sonra ikinci sırada, Latin Amerika ülkeleri arasında ise ilk sırada yer almaktadır. Mevcut skoru ile bölge ve dünya ortalamasının üzerinde yer alan Şili’de genel anlamda mülkiyet hakları, hukukun üstünlüğü, yargılama etkinliği, ekonomik özgürlükler, rekabetçi finansal sistem ve ticaret serbestisi öne çıkmaktadır.

Yine, İsviçre merkezli Uluslararası Yönetim Geliştirme Enstitüsü (International Institute for Management Development-IMD) tarafından yayınlanan World Competitiveness Index 2023 (Dünya Rekabetçilik Endeksi) sonuçlarına göre de, Şili 64 ülke arasında genel listede 44. Sırada, dijital rekabetçilik listesinde ise 42. sırada yer bulmuştur. Amerika bölgesinde ABD ve Kanada’dan sonra 3. sırada, Latin Amerika ülkeleri arasında ise zirvede yer almıştır.

Dünya Bankası tarafından en son 24 Ekim 2019 tarihinde açıklanan “İş Yapma Kolaylığı 2020 Raporu”nda¹ (Doing Business Report) ise, geçtiğimiz yıla göre, 3 basamak gerileyerek, 190 ülke arasında 59. sırada yer alan Şili, sırasıyla “86,8”, “86,2” ve “85,3” puan ile, Yeni Zelanda, Singapur ve Hong Kong’un ilk 3 sırayı paylaştığı Dünya Bankası İş Yapma Kolaylığı Endeksinde toplam “72.6” puan ile Latin Amerika’da lider konumunu sürdürmüştür.

b. Şirket Kurulumuna İlişkin Mevzuat

-Şirket Kurmak

Şili vatandaşları gibi, yabancı gerçek veya tüzel kişinin herhangi bir ekonomik faaliyette bulunabilmesi için öncelikle, bir çeşit vergi kimlik numarası olan RUT (Rol Unico Tributario) sahibi olması gerekmektedir. Yatırımcılar Şili’de istedikleri şekilde (ister bir temsilci aracılığıyla ya da mevcut şirketin yerel bir şubesini açarak) bir engelleme olmaksızın faaliyet gösterebilirler. Tek şart² Şili hukukuna göre yatırım başlamadan önce Şili Gelir İdaresi’nden (Servicio Impuestos Internos-SII) (www.sii.cl) bir Vergi Kimlik Numarası - RUT almalarıdır. SII’lar bölgesel olarak faaliyet göstermekte olup, müracatın herhangi birine yapılması yeterli olmakta; akabinde, yine buraya müracaat edilerek ticari faaliyete başlanıldığı bildirilmelidir. Yabancı yatırımcılar için de RUT, yatırım türünden bağımsız olarak gerekmekte olup bir Şirkete ortaklık yoluyla veya hissedar olarak katılmak isteyen gerçek ve tüzel kişilerin de RUT tanımlatmaları gerekmektedir.

RUT alınmasını takiben şirket türünün tanımlanması gerekmekte olup Şili’de faaliyet gösteren şirket türleri aşağıdaki gibidir:

Şirket Türü	Örnek Şirket İsmi	Şirket Kısaltması
Empresa Individual de Responsabilidad Limitada Sınırlı Sorumlu Şahıs Şirketi	ABC E.I.R.L.	E.I.R.L.
Sociedad de Responsabilidad Limitada Sınırlı Sorumlu/Limited Şirket	ABC LTDA.	LTDA.
Sociedad Por Acciones Anonim Şirket (Halka Açık)	ABC SpA.	SpA.
Sociedad Anónima Cerrada Anonim Şirket (Halka Açık Olmayan)	ABC S.A.	S.A.
Sociedad Anónima de Garantía Recíproca Anonim Şirket (Rücu Kefil)	ABC S.A.G.R.	S.A.G.R.
Sociedad Colectiva Comercial Kollektif Şirket	ABC SCC.	SCC.
Sociedad en Comandita Simple Adi Komandit Şirket	ABC SCS.	SCS.
Sociedad en Comandita por Acciones Hisseli/Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirket	ABC SCA.	SCA.

¹ 16 Eylül 2021 tarihi itibarıyla Dünya Bankası Yönetimi, Doing Business-İş Yapma Kolaylığı raporlarını hazırlamayı sonlandırdığını açıklamış olup ülkelerin iş ve yatırım ortamlarının yeni bir yaklaşımla ele alınacağı Business Ready (B-READY)- Raporunun 25 Eylül 2024 tarihinde yayınlanması beklenmektedir (<https://www.worldbank.org/en/businessready>).

² Şili’de yerleşik olmayan bireylerin gayrimenkul edinimlerinde de vergi kimlik numarası (RUT) alınması zorunludur.

Yabancı sermaye tarafından yaygın olarak tercih edilen şirket türleri ise şunlardır:

Sınırlı Sorumlu Şahıs Şirketi (Empresa Individual de Responsabilidad Limitada-EIRL)

19.857 sayılı Kanuna tabi olup tek bir gerçek kişi tarafından kurulabilir. Şirketin kurucusu şirketteki sermayesi oranında sorumludur. Şirketin unvanında kurucunun ismi veya şirketin kuruluş amacına uygun başka bir ibare ile EIRL ibarelerinin bulunması gerekir. Kurucusu veya kurununun atadığı bir Genel Müdür tarafından yönetilir.

Ortaklar olmadan kendi işini kurmak isteyen girişimciler tarafından veya mikro ölçekli firmalar tarafından tercih edilen şirket tipidir.

Sınırlı Sorumlu/Limited Şirket (Sociedad de Responsabilidad Limitada- LTDA.)

Bu tip şirketler 3.918 sayılı Kanuna ek olarak Ticaret Kanunu ve Medeni Kanuna tabidir. Şirket kuruluşu için minimum sermaye gerekliliği olmayıp, her ortak sermayesi oranında sorumludur. Ortaklar Şilili veya yabancı gerçek veya tüzel kişiler olup en az 2 en fazla 50 ortak gerekmektedir. Şirketin unvanı bir veya birden fazla ortağın adına veya şirketin kuruluş amacına yönelik bir ibareye ek olarak "Limitada" ibaresini içermelidir. Ticaret Siciline (Registro de Comercio del Conservador de Bienes Raíces) kayıt ve kuruluş tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Resmi Gazetede (Diario Oficial) ilanı gereklidir.

Aile şirketleri tarafından veya arasında güven ilişkisi bulunan ortaklıklar tarafından tercih edilir.

Anonim Şirket (Halka Açık Olmayan) (Sociedad Anónima Cerrada-S.A.) & **Anonim Şirket (Halka Açık)** (Sociedad Por Acciones-SpA)

Bu tip şirketler 18.046 sayılı Kanuna tabi olup şirketin sermayesi genellikle çok sayıda hissedara paylaştırılmış olup her hissedar kendi payı oranında sorumludur. Şirketin unvanı bir veya birden fazla ortağın adına veya şirketin kuruluş amacına yönelik bir ibareye ek olarak "S.A." veya "SpA" ibaresini içermelidir. Ticaret Siciline (Registro de Comercio del Conservador de Bienes Raíces) kayıt ve kuruluş tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Resmi Gazetede (Diario Oficial) ilanı gereklidir. Halka Açık Anonim Şirketler (SpA) en az bir gerçek veya tüzel kişi tarafından kurulabilmekle birlikte en fazla 499 ortağa sahip olabilir. Halka Açık Olmayan Anonim Şirketler (S.A.) ise en az iki gerçek ve tüzel kişi tarafından kurulabilir. Yine SpA'lar en az bir yönetici veya yönetim kurulu tarafından yönetilebilirken S.A.'lar, hissedarlar tarafından seçilmiş bir yönetim kurulu tarafından yönetilir.

Yüksek sermaye gerektiren veya risk sermayesi çekmek isteyen firmalar tarafından tercih edilir.

RUT alımı ve şirket türünün belirlenmesi sonrasında Şili'de geleneksel yolla şirket kurulabileceği gibi "Tu Empresa en un Dia-Bir Günde Şirket Kur" online platformu aracılığıyla da basit bir şekilde kurulabilmektedir. Detaylarına <https://www.registrodeempresasysociedades.cl/> linkinden ulaşılabilecek sistemde kuruluş aşaması tüm ortakların sahip olduğu RUT bilgisi ile sistema kayıt olması sonrasında elektronik ortamda doldurulacak formların yine tüm ortaklar tarafından nitelikli elektronik imza ile imzalanması sonrasında sonuçlanmaktadır. Elektronik imzaya (Firma Electrónica Avanzada-FEA) sahip olunmaması durumunda sistema tarafından ortaklara verilen hizmet numarası (número de atención) ile bir notere fiziksel olarak imzaların bırakılması gerekmekte olup noter kendi elektronik imzasıyla süreci tamamlamaktadır. Küçük ölçekli şirketler için söz konusu online platform ücretsizdir. Sistem aracılığıyla kuruluş haricinde değişiklik, fesih gibi diğer süreçler de yürütülebilmektedir.

Şirket kurulumu sonrasında, Belediye izinleri ve diğer gerekli izinlerin alınması sonrasında fiilen faaliyete başlanmaktadır. Öngörülen ekonomik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi amacıyla gerek sağlık gerekse çevre

gibi projenin niteliğine bağlı olarak farklı alanlarda özel izin veya ön lisans gerekebilmektedir. Özellikle bu tür durumların son anda engel teşkil etmemesi için faaliyete başlamasına karar verilmeden önce mevzuatının iyice araştırılması ve varsa gerekli ön izinlerin önceden alınması önemlidir.

Her durumda, yabancı firmaların şirket kurulumu prosedürleri için hukuki destek alması tavsiye edilmektedir. Şirket kurulumları sırasında başlangıç sermayesinin binde biri oranında harç alınması ve nispeten yüksek olan Noterlik masrafları (6 bin ila 300 bin pezo arasında değişebilmektedir) göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca, Resmi Gazete’de şirket kuruluşunun ilan edilmesi sonrasında nüshalarının ücret karşılığı basılması beklenmektedir. Genel olarak şirket kurulumu için gereken masraflar ortalama olarak avukatlık masrafları (1000-1500 ABD Doları) ile sicil/noter masrafları (100 ABD Doları) ile birlikte yaklaşık 1100-1600 ABD Doları düzeyindedir. Dünya Bankasına göre, Şili’de şirket kurulum süresi ortalama 4 gün olup maliyet ortalaması ise 1.043 ABD Dolarıdır.

Şili’de banka hesabı açılmasında bir sınırlama olmamakla birlikte yabancı para hesabı açılması durumunda işlemlerin 2 haftaya kadar uzaması mümkün olabilmektedir. Bankalar komisyon oranlarını kendileri belirlemektedirler. Çek kullanımı ticari müşterilerle sınırlı olmayıp market alışverişlerinde kullanılacak kadar yaygındır.

Şili’de 21 Nisan 2021 tarihinde yayınlanan ve 12 Şubat 2022 tarihinde yürürlüğe giren yeni Göç ve Yabancılar Yasası (Ley de Migración y Extranjería-Ley 21.325) kapsamında yabancıların Şili’ye girişlerinde başvurabilecekleri 4 tip vize bulunmakta olup bunlar; **Geçici Giriş İzni (Permanencia transitoria)**, **Resmi İkamet İzni (Residencia oficial)**, **Geçici İkamet İzni (Residencia temporal)** ve **Daimi İkamet İzni (Residencia definitiva)** olarak belirlenmiştir.

Ayrıca, son yıllarda Şili Yatırım Teşvik Ajansı InvestChile inisiyatifi ile uygulamaya koyulan “Teknoloji Vizesi-Visa Tech: Talent Attraction Program” kapsamında teknoloji-bilişim sektöründe faaliyet gösteren girişimcilerin hızlı ve kolay şekilde (15 iş günü) çalışma vizesi alabilmesinin önü açılarak ülkenin beşeri ve entelektüel sermayesinin artırılması hedeflenmiştir.

Geçici Giriş İzni (Permanencia transitoria) (Turist Vizesi) kapsamında ülkeye eğlence, turizm, spor, sağlık, eğitim, iş seyahati vb. amaçlar ile giriş yapmak isteyenler ile uluslararası yolcu ve yük taşımacılığı yapan şirketlere ait gemi, uçak, kara veya demiryolu taşıma araçlarının mürettebatı bulunmaktadır. Aile birleşimi gibi Kanunda açıkça sayılar nedenler hariç olmak üzere, **ülkeye geçici giriş izni (turist vizesi) kapsamında girenlerin ikamet amaçlı vizelere başvurmaları mümkün bulunmamaktadır.** İkamet ve çalışma maksadıyla ülkeye giriş yapacak yabancıların öncelikle kendi ülkelerindeki Şili Konsolosluklarına vize için başvurmaları gerekli kılınmıştır. Türk vatandaşları, ticari bir faaliyet yürütme ve iltica niyetinde olmadan spor, sağlık, turizm ve iş amaçlı gelişlerinden itibaren 90 gün için ülke içinde kalabilir. Göçmenlik yetkililerinin, kalış süresini şartların ihlal edilmesi durumunda kısıtlayabilme yetkileri bulunmaktadır. İhtiyaç halinde ve makamların takdirine bağlı olarak söz konusu izin ilave 90 gün daha uzatılabilir.

Resmi İkamet İzni (Residencia oficial) Şili makamlarınca, ülkeye resmi bir görev kapsamında çalışmak üzere giriş yapan diplomatik misyon temsilcileri veya Şili Hükümeti nezdinde akredite uluslararası bir örgütün personeli ile bakmakla yükümlü oldukları kişilere verilmektedir. Anılan vize türü, diğer vizelerin aksine İçişleri ve Asayiş Bakanlığının değil Dışişleri Bakanlığının yetkisi dahilindedir.

Geçici İkamet İzni (Residencia temporal) eğitim, çalışma, ticari faaliyet, tedavi, aile birleşimi vb. durumlarda Şili’ye sınırlı bir süre yerleşmeyi planlayanlar için verilen oturma izni olup mevsimlik işçiler hariç olmak üzere başvuranlara en fazla 2 yıl süreli olarak verilmektedir. Ancak, talep edilmesi ve ilgili makamların takdiri üzerine ilave 2 yıl daha uzatılabilir. Şili dışında verilen geçici ikamet izinlerinin geçerli olabilmesi için iznin veriliş tarihinden itibaren en geç 90 gün içerisinde ülkeye giriş yapılması gerekmektedir. Geçici ikamet izni sahipleri ülkede herhangi bir gelir getirici faaliyette bulunabilmek amacı

ile çalışma izni talep edebilirler.

Geçici ikamet izni başvuruları için ülkeye giriş amacına göre her bir alt kategorinin ve vize şartlarının belirleneceği ayrı bir Kararname İçişleri ve Asayiş Bakanlığınca çıkarılacak olup detaylar söz konusu Kararnamede ayrıca belirlenecektir.

Daimi İkamet İzni (Residencia definitiva) yalnızca daha önce geçici ikamet izni almış ve ülkede en az 2 yıl ikamet etmiş kişilerin başvurabileceği süresiz olarak verilen bir vize türüdür. İlgili makamlarca kişinin durumuna göre ikamet şartı en az 1 yıla indirilebilir veya en fazla 4 yıla kadar ikamet şartı aranabilir. Örneğin, ülkedeki ikamet süresi boyunca kendisinin ve bakmakla yükümlü olduğu kişilerin geçimini sağlayabilecek kadar yeterli geçim kaynağına sahip olamayan veya istikrarlı bir şekilde gelir getirici faaliyette bulunamayan kişiler için bu süre 4 yıla kadar uzatılabilmekte iken, Şili’de etkin bir şekilde gelir getirici faaliyette bulunanlar, yatırımları bulunan şirket sahipleri, sosyal, kültürel, sanatsal ve bilimsel veya sportif alanlarda katkı sağlayanlar için en az 1 yıl ikamet şartı sonrası söz konusu vize verilebilmektedir.

Invest Chile inisiyatifi ile hayata geçirilen “**Teknoloji Vizesi-Visa Tech: Talent Attraction Program**” ise teknolojik hizmetler alanında faaliyet gösteren yerli ve yabancı şirketler ile Start Up Chile programına katılan, yüksek nitelikli yabancı personel istihdam etmesi gereken şirketlerin erişebileceği daha avantajlı bir vize türüdür. İlgili şirketlerden davet mektubu olan veya Invest Chile tarafından verilen sponsorluk sertifikasına sahip olan yabancı nitelikli personel bu vize türüne başvurabilmektedir (Bkz. <https://tramitesonline.inversionextranjera.cl/>).

Ülkeye giriş amacına göre gereken vize türleri, süreler ve ücretler gibi detaylı bilgilere <https://serviciosconsulares.cl> linkinden erişim sağlanabilir.

-Şube Açmak

Yerel şirketin, kendi hukuki hakları ve yetkileriyle hareket edecek bir şube açması mümkündür. Ancak bu işlemin Noter kanalıyla tescillenmesi gerekmektedir. Noterde sunulan tüm belgelerin ayrıca Ticaret Siciline de tescil ettirilmesi ve 5.000 UF’den çok sermayeli şirketler için Şili Resmi Gazetesi’nin “web” bölümünde yayımlanması gerekmektedir. Resmi Gazete’nin “web” servislerinden yararlanma halka açık olup kullanımı ücretsizdir.

-Temsilcilik Açmak

Yerel şirket adına, aralarında akdedilecek bir sözleşmeye göre hareket edecek olan “temsilci” özel ya da tüzel bir kişi olabilir. Tek koşul RUT sahibi olunmasıdır.

-Şirket Feshi

Şirket feshi, Dünya Bankası İş Yapma Kolaylığı Endeksi sonuçlarından da görülebileceği üzere, görece olarak uzun sürmekte olup Dünya Bankası tarafından hesaplanan süre ortalama 2 yıldır. Bu konuda OECD ortalaması 1.7 yıldır.

Şirket feshi, ilgilinin Ulusal Vergi İdaresine (Servicio de Impuestos-SII) şirkete ait bilanço kayıtlarıyla başvurmasını gerektirmekte olup şirketin faaliyetlerinin sona ermesini müteakip 2 ay içinde SII “web” sitesinden doldurulabilecek bir form yoluyla şirkete ait vergi bilgilerinin/durmunun da kayda alınması gerekmektedir.

SII onayı alınan belgenin noterde ayrıca tasdiki aranmakta, noterdeki imza sürecinde Şirketin varsa tüm ortaklarının hazır bulunması beklenmektedir. Üçüncü taraflara ilişkin herhangi bir hukuki sorunun

yaşanmaması için noterde düzenlenmiş belgenin “Ticaret Sicilinde-Registro de Comercio”da ayrıca yayımlanması yararlı görülmektedir. Limited Şirketler için Resmi Gazetede ilan ayrıca gereklidir.

Şirket kurulumu kısmında bahsedilen online platform aracılığıyla da fesih işlemlerinin yapılmasına olanak sağlanmıştır.

c. Vergi Uygulamaları

-Genel Bilgiler, Vergi Türleri & Verginin Hesaplanması

Yabancı yatırım ile varlıkları, genel bir kural olarak, yerli işletmeler için geçerli olan vergi sistemine tabidir ve Şili vergi sistemi dört ana kategoriden oluşmaktadır;

- Gelir Vergisi
- Mal ve Hizmet Alımlarına Yönelik Vergiler
- Özel Nitelikli Vergiler
- Diğer Vergiler

Şili’de gelirlerin vergilendirmesi iki faktöre dayanır; mükellefin ikametgahı ve toplam kazancı. Ülkede yerleşik olup faaliyet gösteren her unsur (gerçek veya tüzel kişi) toplam geliri (Şili veya başka ülke kaynaklı) üzerinden vergiye tabidir. Ancak, Şili’ye giriş tarihlerinden itibaren ilk 3 yıl içerisinde Şili’de ikamet edecek yabancılar yalnızca Şili’deki faaliyetlerinden ötürü vergiye tabi tutulmakta olup bu süre Ulusal Vergi İdaresinin Bölge Müdürlüğüne uzatılabilir. Şili’de yerleşik olmayanlar ise sadece Şili’deki faaliyetlerinden dolayı vergiye tabidirler. Başka bir deyişle, Şili’de yerleşik olmamakla birlikte ülkede gelir elde eden gerçek ve tüzel kişiler; ülkedeki varlıkları, ülkede gerçekleştirdikleri faaliyetler ve ülkedeki varlıklarının satışlarından elde edilen gelir üzerinden vergilendirilirler.

Gelir Vergisi

Gelir Vergisi ilk kez 1974 tarihli ve 824 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile düzenlenmiş olup genel kural olarak yılda bir kez Nisan ayında ödenir. Farklı gelir türlerine göre farklı Gelir Vergisi uygulamaları bulunmaktadır:

Birinci Kategori Vergi: Sanayi, ticaret, madencilik ve sermaye kullanımını sonucu elde edilen gelire yöneliktir (Kurumlar Vergisi) (Impuesto de Primer Categoría - First Category Tax - FCT) (Büyük ölçekli firmalar: %27, KOBİ’ler: %25)

İkinci Kategori Vergi: Çalışma sonucu elde edilen maaşa/ücrete yöneliktir (çalışanların yıllık gelirlerine göre aylık olarak işveren tarafından ödenen, serbest/kendi işini yapanların ise kendilerinin yatırdığı bir vergi) (Impuesto Unico de Segunda Categoría - Second Category Tax - SCT) (%0-%40)

Nihai Vergiler:

- Genel Tamamlayıcı Vergi: Şili’de yerleşik gerçek kişinin tüm gelirine yöneliktir (Impuesto Global Complementario - Complementary Global Tax - CGT) (%0-%40)
- Stopaj Vergisi/Ek Vergi: Şili’de yerleşik olmayan kişinin Şili’de elde ettiği gelire yöneliktir (Withholding Tax veya Impuesto Adicional - Additional tax - AT) (%35’den %30’a düşmüştür)

Vergi alanında ülkede son yıllarda önemli düzenlemeler yapılmış olup 10 Eylül 2014 tarihinde Kongreden geçen Vergi Reformu Kanunu (Law No: 20.780) son 30 yılda ülkenin vergi alanındaki en önemli reform çabalarından birini teşkil etmiştir. Düzenleme ile, vergi eşitliğinin güçlendirilmesi, gelirin daha adil

dağılımının temini, vergi tabanı aşınımının ve vergi kaçırılmasının engellenmesi hedeflenmiştir. Vergi gelirlerinin, eğitim giderlerini karşılayacak şekilde artırılmasını sağlamak, aynı zamanda hükümetin seçim vaadi olan “daha yaşanabilir ve daha sosyal Şili” hedefini gerçekleştirmek üzere, gelir dağılımı arasındaki uçurumu kapatmak amacıyla ilk olarak 2014 yılında %20 olan Kurumlar Vergisinin, 2018 yılına kadar, kademeli olarak %25-28 bandına çıkarılması hedeflenmiştir.

Bu kapsamda, reform sürecinin bir parçası olarak gelirin vergilendirilmesinde iki alternatifli bir rejim belirlenmiş olup, şirketlerin bu iki alternatiften birini seçmeleri sağlanmıştır. Ayrıca, uygulanacak nihai vergilerin de seçilen rejim türüne göre değişkenlik göstermesi böylece çifte vergilendirmenin önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Entegre Sistem olarak adlandırılan ilk rejim (Sistema Integrado) altında, vergi oranı %25 olup nihai vergiler, sermayeden gelir elde edildiği anda kar transferi gibi unsurlar dikkate alınmadan uygulanmıştır. Bu durumda, nihai vergilerin hesaplanmasında ödenmiş olan Birinci Kategori Verginin tamamı göz önüne alınmış ve kar dağıtımı sonucunda ayrıca bir daha vergilendirme yapılmamıştır.

“Yarı Entegre Rejim-Sistema Parcialmente Integrado” olarak adlandırılan diğer alternatifte ise, vergi oranı %27 olarak belirlenmiş ve nihai vergiler şirketten elde edilen kar payı, kar transferi gibi unsurlara bağlanmıştır. Bu durumda, nihai vergilerin hesaplanmasında ödenmiş olan Birinci Kategori Verginin %65’i göz önüne alınmıştır. Ancak, yabancı yatırımcı için farklı bir uygulama ele alınmış ve Şili ile Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması bulunan ülkelerde yerleşik yatırımcılar için Birinci Kategori Verginin tamamının, anlaşma bulunmayan ülkelerde yerleşik yabancı yatırımcılar için ise anılan verginin %65’inin dikkate alınacağı düzenlenmiştir. Bu durumda, yabancı yatırımcı için toplam ödenmesi gereken vergi yükü Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması bulunan ülkede yerleşik ise %35, anlaşma bulunmayan ülkede yerleşik ise %44.45 olarak hesaplanmıştır.

Öte yandan, yukarıda açıklanan Bachelet Dönemi Vergi Reformu sonuçlarının, vergi sisteminin basitleştirilmesi mülahazalarıyla yeniden modernizasyonu/reformu gündeme gelmiş olup Şili Devlet Başkanı Sebastián Piñera, Şili vergi sisteminin modernizasyonunu ve basitleştirilmesini öngören kanun tasarısını (Proyecto de Ley para Modernizar Sistema Tributario) 21 Agosto 2018 tarihinde imzalamıştır. Seçim sürecinin vaatleri arasında da yer alan vergi sisteminin basitleştirilmesine ilişkin kanun tasarısı kapsamında, Bachelet Yönetimi tarafından başlatılan Vergi Reformunun temel taşlarına dokunulmazken, tasarı, vergi alt yapısı konusunda daha adil, eşitlikçi ve kapsayıcı bir yaklaşım hedeflemiştir. Ayrıca, KOBİ (PYME) niteliğindeki işletmelerin vergi yükünün azaltılması ve yabancı yatırımcı için bir takım kolaylıkların getirilmesi de hedeflenmiş olup Reform kapsamında öngörülen en önemli yenilik, yabancı yatırımcı açısından Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması bulunan ülkelerde yerleşik olup olmadıklarına bakılmaksızın eşit bir vergi oranının benimsenmesi olmuştur.

Söz konusu kanun tasarısı tartışmaların ve revizyonların ardından 29 Ocak 2020 tarihinde Kongre tarafından onaylanmış ve 24 Şubat 2020 tarihinde resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir (Ley N. 21.210)

Kanun ile getirilen en önemli yenilik, önceki sistemde uygulanan ve firmaların tercihine bırakılan ikili vergi sisteminden birinin büyük ölçekli firmalar diğerinin ise KOBİ’ler için ayrıştırılması olmuştur. Buna göre, büyük ölçekli firmaların Yarı Entegre Vergi Rejimini benimsemeleri zorunlu tutulmuş, dolayısıyla kurumlar vergisi/birinci kategori vergi oranı %27 olarak sabitlenmiştir. Diğer taraftan, KOBİ’ler için ise Entegre Sistem uygulanacak olup anılan vergi oranı da %25 olacaktır. Nihai vergilerin hesaplanmasında 2017’den beri yürürlükte olan sistem aynı şekilde devam edecek olup yabancı yatırımcılar için toplam vergi yükü yine Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması bulunan ülkede yerleşik olup olmamalarına göre %35-%44.45 olarak ikilik arz edecektir.

Reform kapsamında getirilen diğer bir önemli yenilik ise, dijital hizmet sağlayıcılarına (Downloading and Streaming Services) %19 KDV uygulanması olmuştur. Yine “ikamet eden” ve “daimi işyeri” kavramları OECD kriterlerine göre yeniden tanımlanmıştır.

Diğer taraftan, Birinci ve İkinci Kategori Vergiler ile Nihai Vergilere ek olarak doğal kaynakları sebebiyle Şili'ye has bir vergi olan "Özel Madencilik Vergisi" de yine bir gelir vergisi türü olup madencilik faaliyetinde bulunan gerçek ve tüzel kişilerin satışlarına bağlı olarak oranları %0 ile %14 arasında değişmektedir:

- Yıllık üretimi 50.000 ton bakır eşdeğeri olan üretimler için %5 ve %14 arasında değişen kademeli oranlar,
- Yıllık üretimi 12.000 ile 50.000 ton arası bakır eşdeğeri olan üretimler için %0.5 ve %4.5 arasında değişen kademeli oranlar,
- Yıllık üretimin 12.000 ton altı bakır eşdeğeri olan üretimler muaf tutulmuştur.

Mart 2022'de görevi devralan ve en önemli vaatlerinden biri ülkede gelir adaletinin sağlanması amacıyla yeni bir vergi reformu olan Gabriel Boric hükümetinin sosyal harcamaların artırılması hedefi doğrultusunda hazırladığı yeni vergi yasası taslağı, kurumlar vergisi oranlarının yeniden düzenlenmesi, yüksek gelir grubundan daha fazla vergi alınması, madencilik sektörüne yönelik elde edilen kar üzerinden alınacak telif-royalty ücretlerinin artırılması, muafiyetlerin azaltılması gibi tartışmalı maddeler dolayısıyla Mart 2023'de Temsilciler Meclisinde reddedilmiştir. 2023 yılı Anayasa Değişikliği Referandumu sürecinin de hayır kanadının zaferi ile sonuçlanmasının ardından daha önce revize edilen ve toplumun her kesimini kapsayan Pacto Fiscal-Mali Anlaşma (<https://pactofiscal.cl/>) inisiyatifi kapsamında vergi reformunun parça parça ele alınmasına karar verilmiştir. Bu bağlamda, daha fazla büyüme, verimli harcama, vergi uyumluluğunun iyileştirilmesi ve vergi artışına yönelik taahhütleri içeren söz konusu girişim ile özel sektör, kamu, üniversiteler, sendikalar, öğrenci hareketleri ve meslek örgütlerinin işbirliğinin sağlanması ve ortak karar mekanizmasının çalıştırılması öngörülmüştür. Yasama organına farklı paketler altında sunulacak çeşitli taslaklar kapsamında kurumlar vergisi oranının %27'den %25'e indirilmesi önerisi de bulunmakta olup söz konusu düzenleme ile Şili'ye yatırımı teşvik hedeflenmektedir. Ayrıca, yeni vergi reformu kapsamında vergiden kaçınmaya ilişkin tedbirler alınmakta ve vergi muafiyetlerine ilişkin yeni düzenlemeler öngörülmektedir.

Mal ve Hizmet Alımlarında Uygulanan Vergiler

Mal ve hizmet alımlarında uygulanan vergiler ise KDV ve Belirli Mallara İlişkin Vergiler başlıkları altında toplanabilir. Ülkede KDV oranı mal ve hizmetler için sabit % 19 oranında uygulanmakta olup, belirli malların satış ve ithalatı, KDV'ye ek olarak oranlarına aşağıda yer verilen ilave vergiye (impuesto adicional) tabidir.

- Altın, platin, değerli taş ve mücevherler, halı, konserve havyar için gümrük vergisi eklenmiş eşyanın gümrük değeri (CIF) üzerinden %15,
- Endüstriyel, madencilik veya tarımsal kullanım veya ışık sinyalizasyonu için olanlar hariç olmak üzere havai fişek vb. maddeler için %50,
- İşlenmiş tütün (tabaco elaborado) için %59.7,
- Puro için %52.6;
- Maden suları, suni içecek ve şuruplar için %10,
- Şarap, şampanya ve bira gibi alkollü içkiler için %20.5,
- Likör, pisco, viski, vermut gibi alkollü içkiler için ise %31.5,

oranında ilave vergi alınmaktadır (Bkz: https://www.aduana.cl/preguntas-frecuentes-importaciones/aduana/2007-02-28/161116.html#vtxt_cuerpo_T5).

Son olarak, vergi mevzuatında yapılan bir değişiklik ile 1 Haziran 2020 tarihi itibarıyla ulusal sınırlar içerisinde kullanılmak üzere, KDV ödemeyen gerçek veya tüzel kişilere uzaktan hizmet sağlayan Şili'de yerleşik olmayan yabancı tedarikçilere aylık veya üç aylık dönemlerde bulunacakları beyana göre %19 oranında KDV ödeme yükümlülüğü getirilmiştir.

Özel Nitelikli Vergiler

Tütün ve petrol türevi ürünler için değişen oranlarda özel nitelikli vergi uygulaması mevcuttur.

Diğer Vergiler

Gümrük vergileri bu anlamda en önemli kalemi teşkil etmekte olup tarife yapısı oldukça homojen olan Şili’de, MFN bazlı gümrük vergisi oranı (Derecho Ad Valorem/Arancel Aduanero) sabit %6 oranında uygulanmaktadır. Buğday, buğday unu ve şekerde ise fiyat bandı uygulaması mevcuttur. Bağlı tarife (bound tariffs) oranı genelde %25 olup bazı ürünlerde %31.5 ve %98 olarak uygulanmaktadır.

Uyumu Sağlanmış (Armonize) Mal Tanımı ve Kodlama Sistemi Hakkında Uluslararası Sözleşme uyarınca uluslararası ticarete konu olan malların tek tip sınıflandırması için dünya çapında kullanılacak HS 2022'ye ilişkin tarife korelasyonlarının Dünya Gümrük Örgütü (WCO) tarafından yayınlanması akabinde Şili Maliye Bakanlığınca hazırlanan 473 sayılı ve 26.10.2021 tarihli Kararnamenin Resmi Gazete’de 10.12.2021 tarihinde yayımlanması ile HS 2022 ulusal mevzuata aktarılmıştır. 1 Ocak 2023 tarihi itibariyle yürürlükte olan ulusal gümrük tarifesi için Bkz: <https://www.aduana.cl/arancel-aduanero-vigente/aduana/2016-12-30/090118.html>.

İkinci el eşya ithalatında ek olarak %3’lük bir vergi daha uygulanmaktadır.

Ayrıca, damga vergisi oranı %0.25 ile %0.6 arasında, Belediyelerce tahsil edilen bir vergi olan Belediye İşletme Vergisinde oranlar belediyeye göre %0.25 ile %0.5 arasında, emlak vergisi mülkün rayiç bedeli üzerinden %1 ile %1.4 arasında değişmektedir.

-Vergi İdaresi

Şili’de Ulusal Vergi İdaresi (Servicio de Impuestos Internos) vergi konusunda ilgili otorite olup Büyük Mükellefler Müdürlükleri, Bölgesel Müdürlükler ve Diğer Alt Müdürlükler halinde teşkilatlanmıştır.

-Beyanname

Mükelleflerin vergi türlerine göre aylık ve yıllık bazda beyanda bulunmaları gerekmekte olup yıllık vergi beyanının her yıl 30 Nisan tarihine kadar yapılması gerekmektedir. Emlak vergisi yıllık olup Nisan, Haziran, Eylül ve Kasım aylarında 4 eşit taksitte ödenebilir.

-Muhasebe Kayıtları

Tüm muhasebe kayıtlarının İspanyolca olarak tutulması gerekmektedir. Bu kapsamda, şirketlerin genel muhasebe kaydı, günlük muhasebe kaydı, envanter kaydı ve bilanço, envanter satış kaydı, maaş kaydı ve vergilendirilebilir kar kaydı tutmaları gerekmektedir. Muhasebe kayıtlarına ilişkin esaslar büyük ölçüde, uluslararası standartlara yakındır.

-Amortisman

Ticari kazancın tespitinde yer alan önemli gider kalemlerinden biri olan amortisman gideri Şili Gelir Vergisi Kanununda (Ley No 824) yer bulmakta olup detaylarının aşağıdaki adresten temini mümkündür:

https://www.sii.cl/valores_y_fechas/tabla_vida_util_activo_inmovilizado.html

-Vergiden Muafiyet

20.848 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırım Kanunu kapsamında değeri 5 milyon ABD Dolarına kadar olan ve madencilik, imalat, ormancılık, enerji, altyapı, telekomünikasyon, teknoloji, bilim ve sağlık araştırmalarına yönelik sermaye mallarının ithalatında KDV'den muafiyet öngörülmüştür. Bu muafiyetten yararlanılması için InvestChile'den alınacak Yabancı Yatırımcı Sertifikası ile Maliye Bakanlığına başvurulması gerekmektedir.

Ayrıca, Şili'de "dahilde işleme" amaçlı ülkeye geçici giriş yapan mallara yönelik basitleştirilmiş Dahilde İşleme Rejimi olarak nitelenebilecek bir rejim (DATPA) uygulanmakta olup bu kapsamda, ihracatçılar hammadde niteliği taşıyan ya da ihraç edilecek bir malda kullanılacak yedek parça niteliği taşıyan malların ithalatında ödedikleri vergilerin iadesi imkanına sahiptir. Ayrıca DATPA kapsamında, ihraç koşulu aranmak suretiyle, imalatçı firmalara, yurtdışından vergi ve KDV'den muaf hammadde, yarı mamul madde ya da yedek parça ithalatına imkan tanınmaktadır. Yine yerleşim yerlerinden uzak Arina y Parinacota, Tarapaca ve Magallanes bölgelerinin kalkındırılması amacıyla bu bölgelerde yapılan ticaret de her türlü vergiden muafır.

Son olarak, e-ticaret kapsamında sürekliliği olmayan, kişisel kullanıma mahsus ve değeri 41 ABD Dolarının altında olan yurtdışı alımlar gümrük vergisi ve KDV'den muaf tutulmuştur.

d. Sosyal Güvenlik Uygulamaları

İş sözleşmesi ile ilgili tüm hususlar Şili İş Kanunu ile düzenlenmiştir. Her iki taraf için örnek iş sözleşmeleri, tazminatlar ve sözleşme tipleri ile ilgili bilgi ve yönlendirmelere ilişkin daha detaylı bilginin <https://www.dt.gob.cl/> adresinden temini mümkündür. İş sözleşmeleri; belirli süreli iş sözleşmesi, belirsiz süreli iş sözleşmesi, proje bazlı sözleşme ve taşeronluk sözleşmesi şeklinde düzenlenir.

Şirketlerde İş Kanunu kapsamında olması kaydıyla sözleşme karşılığı personel çalıştırılması mümkün bulunmaktadır. Ancak, Şili iş hukukuna göre istihdam edilebilecek yabancı personel sayısında bir sınırlama bulunmakta; bu bağlamda, 25 kişiden fazla çalışanı olan şirketlerde personelin en az %85'inin Şili vatandaşı olması gerekmektedir. Ancak bazı durumlarda özel düzenlemeler de yapılabilmektedir. Mesela, Şili vatandaşı ile evli olması halinde, "yabancı" Şili vatandaşı gibi işlem görmektedir. Ayrıca, herhangi bir teknik personelin istihdamı halinde, gerekli şartları haiz bir Şili vatandaşının bulunamadığının ispat edilmesi halinde, yatırımcılar bu kısıttan muaf tutulmaktadır. Nitekim, ülkede en az 2 yıl boyunca sürekli olarak ikamet etmiş daimi oturma izni bulunan yabancılar da Şili vatandaşlığına başvurabilmektedir. 25'den az personele sahip olan şirketlerde ise %85 sınırlaması bulunmamaktadır.

Asgari çalışma yaşı 18'dir. Ancak, 16-17 yaşındaki çocukların bakımlarından sorumlu kişilerin açık izinlerinin alınması kaydıyla sağlık ve gelişimlerini etkilemeyecek ortamlarda çalıştırılmaları mümkün olmaktadır. Buna ek olarak, küçük yaşta çalıştırılanların en az ortaokul mezunu veya öğrencisi olmaları gerekmektedir.

İş Kanununa göre 1 yılı dolduran çalışanın 15 gün izin hakkı bulunmakta, kadınlarda doğum öncesi 6 hafta, doğum sonrası ise 6 ay izin hakkı bulunmaktadır. Ayrıca 1 Ocak, 1 Mayıs, 18 Eylül ve 25 Aralık'ta zorunlu tatil uygulaması ile temel ihtiyaca yönelik olmayan perakende işletmelerin bu tarihlerde kapalı kalmaları zorunlu kılınmıştır.

29.12.2023 tarihli ve 21.645 sayılı Kanun ile İş Kanununa getirilen bir değişiklik ile işin doğasının izin verdiği ölçüde, çalışanlar bakmakla yükümlü olduğu 14 yaşından küçük bir çocuğu veya kendisine tamamen bağımlı engelli, hasta bir yakını bulunması durumunda günlük veya haftalık çalışma saatlerinin tamamında veya dilediği bir kısmında uzaktan çalışma yöntemi ile çalışabilecektir.

Şili İş Mevzuatı, genel anlamda çalışanı koruma altına almaya yönelik hükümleri ihtiva etmektedir. Mevzuata göre 2024 itibari ile haftalık çalışma saati 44 saat olup (2024-2028 yılları arasında kademeli olarak 45 saatten 40 saate inecektir) çalışan ve işveren arasındaki mutlak sözleşmelerde haftalık, günlük çalışma saati, asgari ücret, tatil ve izin kullanımı gibi hususlar kayda bağlanmaktadır. İş kontratında herhangi bir değişiklik ancak çalışanın rıza göstermesiyle mümkün olup İş Kanunu hükümleri, firma karı gibi durumlarda ikramiye ödemelerini şart kılmaktadır.

İş akdinin feshi konusunda bir kısıt bulunmamakla birlikte, bu sürenin iş akdinde belirlenmiş süre ve koşullar haricinde vuku bulması için işverenin haklı ve kanıtlanabilir gerekçeleri bulunması gereklidir. Olağan şartlar altında ilgili mevzuat, iş veriminde azalma ve ekonomik -mali koşullardaki değişiklik gerekçelerine bağlı feshede de imkân tanımakla birlikte, bunun kanıtlanabilir olması gereklidir.

İş akdinin hukuki açıdan feshi, ancak iş akdinde açıkça yer alan bir hükmün/koşulun ihlali gibi nedenlerle mümkün olup keyfiyete dayalı olarak sonlandırılması işvereni hukuken zora sokacak bir durumdur. İşverenin iş akdine son vermek istemesi halinde bunu çalışana yazılı olarak bildirmesi ve bir örneğini de Çalışma Bakanlığına bağlı Çalışma Müdürlüğüne (Dirección del Trabajo) iletmesi gereklidir. Fakat bu ancak çalışanın en az 3 gün üst üste işe gelmemesi halinde mümkündür. Öte yandan, iş akdinin feshi yoluna gidilmesi halinde, çalışanın sosyal güvenlik haklarının işveren tarafından tam olarak yerine getirilmiş olması ayrıca gerekli olup aksi halde fesih sözleşmesinin İş Mahkemelerince geçersiz sayılması mümkün olabilmektedir. İstisnai hallerde taksitlendirilebilir olmakla birlikte, tüm kazanılmış finansal hakların, işveren tarafından, çalışanın iş akdinin feshinden itibaren 10 gün içinde yerine getirilmesi lazımdır.

İş akdi feshine ilişkin daha fazla bilginin aşağıdaki adresten temini mümkündür:
<https://www.dt.gob.cl/portal/1628/w3-propertyvalue-22078.html>

İş Kanununun güncel metni için Bkz: <https://www.dt.gob.cl/legislacion/1624/w3-article-95516.html>

Öte yandan, Şili’de sosyal güvenlik sistemi özel nitelikli olup 1980 yılından beri uygulanan ve AFP Sistemi olarak bilinen özel bir emeklilik yatırım fonu sistemi bulunmaktadır. Böylece, çalışanlar hangisi olacağına kendilerinin karar vermesi şartıyla Şili genelinde faaliyet gösteren 7 adet özel emeklilik fonu yönetim şirketinden birine kayıt olarak zorunlu şekilde vergiye tabi aylık kazançlarının en az %10’unu bireysel emeklilik hesaplarına her ay yatırmakta, şirketler de bu fonları farklı risk ve getiri seçenekleri bulunan çeşitli yatırım araçlarında değerlendirerek emeklilik gelirlerinin oluşmasına katkı sağlamaktadırlar. Administradoras de Fondos de Pensiones- AFPs (Emeklilik Fonları Yöneticileri) olarak bilinen ve Şili genelinde toplam 7 adet bulunan anonim şirket niteliğindeki özel şirketler (Capital, Cuprum, Habitat, PlanVital, Provida, Modelo, Uno) müşterilerinin bireysel prim ödemesi yapmak suretiyle oluşturdukları birikimlerini değerlendirmek amacıyla sundukları hizmetlere göre değişen oranlarda komisyon uygulamaktadırlar. Söz konusu şirketlerce kesilen güncel komisyon oranları aşağıda verilmiştir:

- AFP Capital: 1,44%
- AFP Cuprum: 1,44%
- AFP Habitat: 1,27%
- AFP Modelo: 0,58%
- AFP Planvital: 1,16%
- AFP Provida: 1,45%
- AFP Uno: 0,49%

Söz konusu şirketler Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile ilişkili olan Emeklilik Müfettişliği-Superintendencia de Pensiones kurumu tarafından denetlenmektedir.

Ayrıca, çalışanlar, zorunlu olan %10'luk prime ilave olarak gönüllü şekilde ileride daha fazla emekli maaşı elde etmek amacıyla imkanları dahilinde bireysel hesaplarına daha yüksek oranlarda prim ödemesi yapabilirler.

Plana dahil olunduktan sonra çalışan kendinin ödemekle yükümlü olduğu primleri seçtiği şirkete kendisi yatırmakta, işveren tarafından ödenmesi gereken primler ise bu şirket tarafından işverene bildirilmektedir. Bağımsız çalışanlar (independientes) ve gönüllü üyeler bağlı oldukları AFP şirketine ayrıca sakatlık ve hayat sigortası Seguro de Invalidez y Sobrevivencia (SIS) primi ödemekle yükümlü olup güncel oranı %1.49'dur. İşverene bağlı çalışanların SIS primleri işverenleri tarafından karşılanır.

İşveren tarafından ödenmesi zorunlu sosyal sigorta primlerinin türü ve güncel oranları aşağıda verilmiştir:

- Sakatlık ve Hayat Sigortası (SIS): %1.49
- İşsizlik Tazminatı – Seguro de Cesantía: %3
- İş Kazası Sigortası - Seguro de accidentes laborales: %0.95

Oranı %3 olarak verilen İşsizlik Tazminatının tamamı belirli süreli iş sözleşmesi halinde işveren tarafından ödenirken belirsiz süreli iş sözleşmesi yapıldı ise %2,4'ü işveren, %0,6'sı çalışan tarafından ödenir.

Diğer taraftan, 21.419 sayılı ve 29.01.2022 tarihli Kanun ile Pensiión Garantizada Universal (PGU)-Evrensel Garantili Emeklilik mekanizması yürürlüğe alınmıştır. Böylece, çalışsın veya AFP Emeklilik sistemine dahil olsun veya olmasın 65 yaş üzerinde olup da 1.158.355 Şili Pezosunun altında aylık geliri olanların emeklilik katkıları %100 devlet tarafından sağlanmakta olup 1 Şubat 2024 tarihi itibarıyla Sosyal Güvenlik Enstitüsü- Instituto de Previsión Social (IPS) aracılığıyla aylık en fazla 214.296 Şili Pezosuna kadar ödeme yapılmaktadır.

Bkz: <https://www.chileatiende.gob.cl/fichas/102077-pension-garantizada-universal-pgu>

Sağlık güvencesi kapsamında ise; çalışan istenildiği takdirde daha yüksek bir miktarla katılım sağlayabilse de temel olarak brüt ücretinin % 7'si oranında bir asgari yasal kesintiyi ayrıca her ay devlet bünyesindeki Fondo Nacional de Salud'ya (FONASA, Ulusal Sağlık Fonu) ödemek zorundadır. Sağlık güvencesi kapsamına girmek zorunlu olmakla birlikte dileyen FONASA yerine özel statüdeki Institución de Previsional Salud'a (ISAPRE, Sağlık Sigortası Kurumu) dahil olabilir. ISAPRE primleri de en az %7 olmakla birlikte değişkenlik gösterebilmektedir.

Şili'de 1 Eylül 2023'ten itibaren 18-65 yaş arası çalışanlar için uygulanan **brüt asgari ücret** 460.000 Şili Pezosu olarak belirlenmiş olup bu tutar 1 Temmuz 2024 itibarıyla 500.000'e yükselecektir. Ayrıca, Temmuz 2021 itibarı ile getirilen Garantili Asgari Gelir- Ingreso Mínimo Garantizado kapsamında İş Kanununa tabi sözleşmeli olarak haftada 30 ila 45 saat arasında çalışan ve halihazırda brüt aylık maaşı 500.000 Şili Pezosu'nun altında kalanlar için belirli şartlar dahilinde en fazla 78.955 Şili Pezosuna kadar destek imkanı getirilmiştir.

Mart 2022'de göreve başlayan Gabriel Boric Hükümetinin programında bulunan ve halihazırda Senatoda Çalışma Komisyonunda görüşülen Emeklilik Reformunun yürürlüğe girmesi ile Şili emeklilik sisteminde önemli değişiklikler olacaktır. Her ne kadar, Boric tarafından önerilen orijinal taslak muhalefet kanadının itirazları ile günümüze kadar pek çok revizyona uğrasa da uzun yıllardır gelir adaletsizliği tartışmalarının yaşandığı Şili'de emeklilik reformunun Ocak 2023'de Temsilciler Meclisinde genel hatları ile kabul edilerek Senato'ya gönderilmesi önemli bir adım olarak değerlendirilmiştir. Reform ile başlangıçta temel olarak AFP şirketlerinin ortadan kaldırılarak, devlet tarafından işletilen yeni bir emeklilik fonu yönetim şirketinin oluşturulması ve sosyal güvenlik mekanizmasının yaratılarak çalışanlar tarafından bireysel şekilde ödenen %10'luk zorunlu katkı payına ilave olarak işverenler tarafından ödenecek %6'lık bir katkı

payının yeni oluşturulacak kollektif bir hesaba (sosyal güvenlik fonu) yatırılması amaçlanmıştır. Böylece emekliliğe hak kazanmış nüfusun yaklaşık %70'inin asgari ücretin altında emeklilik maaşı alması ile sonuçlanan mevcut düzenin iyileştirilmesi ve emeklilik maaşlarının artırılması hedeflenmiştir.

Temsilciler Meclisinde Ocak 2023'de madde madde yapılan oylamada Taslakta en fazla önem atfedilen önerilerden olan işverene yüklenen %6'lık ek katkı payının tamamının yeni oluşturulacak kamuya ait sosyal güvenlik hesabına yatırılması yerine %3'ünün mevcut bireysel emeklilik hesaplarına, %3'ünün ise sosyal güvenlik hesabına yatırılması önerisi kabul edilmiştir. Yine AFP şirketlerinin ortadan kaldırılması ilkesel olarak kabul edilirken, tamamen devlete ait tek bir emeklilik fonları yönetim mekanizması yerine çalışanların tercihte serbest olacağı hem devlete ait hem de özel emeklilik yatırım şirketlerinin yaratılacağı karma bir sistem öngörülmüştür. Böylece, mevcut AFPLerin sahip olduğu yatırım ve destek faaliyetlerinin de birbirinden ayrılacağı yeni sistem ile emeklilik fonlarının değerlendirilmesi ve yatırım ile ilgili işlemler için bir adet devlete ait olmak üzere özel "Emeklilik Yatırımcıları - Inversores de Pensiones" oluşturulması öngörülmektedir.

Diğer taraftan, yeni bir Emeklilik Yöneticisi- Administrador Previsional kamu ihale yöntemiyle oluşturulacak ve yalnızca emeklilik katkı paylarının toplanması ve yatırım hariç emeklilik ile ilgili diğer işlemlerden sorumlu olacaktır.

Halen Senatoda görüşmeleri devam eden Taslağın Senatoda Hükümet kanadının azınlıkta olması sebebi ile muhtemel değişikliklere uğraması beklenmekte olup Mayıs-Temmuz 2024 döneminde yasalaşması öngörülmektedir.

Mevcut Emeklilik ve Sosyal Güvenlik Sistemine İlişkin Ayrıntılar İçin Bkz:

<https://previsionsocial.gob.cl/seguridad-social/https://www.spensiones.cl/portal/institucional/594/w3-propertyvalue-9893.html>

2. ŞİLİ'DE POTANSİYEL YATIRIM ALANLARI

Şili Yatırım Ajansı Invest Chile'ye göre ülkede kamu alt yapı yatırım projeleri, madencilik, turizm ve lityum başlıkları altında yatırım fırsatları bulunmaktadır. Özellikle öne çıkan yatırım fırsatları arasında başı ülkenin ulaştırma altyapısının yenilenmesi kapsamında liman, havaalanı, otoyol, metro inşaatı projeleri ile hastane ve sosyal konut projeleri çekmekte olup madencilik alanında ise geleneksel keşif çalışmalarının yanı sıra su kullanımı ve çevrenin korunması konuları da önem kazanmıştır.

Detaylar için Bkz: <https://www.investchile.gob.cl/public-portfolio-of-investment-opportunities/>

Invest Chile tarafından ülkede yatırım potansiyeli yüksek kilit sektörler, gıda, küresel hizmetler, madencilik, enerji, risk sermayesi, turizm ve altyapı olarak belirlenmiştir.

İlk olarak, **tarım** ve buna bağlı olarak **gıda sektörü** üretim, ihracat ve istihdama katkısı ile Şili ekonomisinin önemli bileşenlerinden birini teşkil etmektedir. Şili, tarımsal üretimde, ülkenin Kuzeyden Güneye 4300 km boyunca uzanan coğrafi koşullarına bağlı iklim çeşitliliğinin avantajını yaşamakta, bu çerçevede tarımsal ürünlerde çeşitlilik ve farklı /çoklu üretim sezonlarının yanı sıra büyük alıcıların yer aldığı Kuzey Yarıküre ile ters sezon üretime sahip olma (seasonality) imkanı nedeniyle, üretim ve ihracat anlamında şanslı bir konumda bulunmaktadır. Tüm dünyada Akdeniz iklim koşulları özelliklerini gösteren sınırlı sayıda iklim bölgelerinden de birini teşkil eden coğrafi konumu, tarımsal üretim koşullarını desteklemektedir. Aynı zamanda, And Dağlarının yarattığı doğal bariyer de ülkeye zararlıların gelmesini önlediği için meyve ve sebze yetiştiriciliği anlamında ülkede son derece avantajlı koşullar hakimdir. Gece ve gündüz arasındaki

“thermal oscillation termal salınım” farkına bağlı olarak meyvelerde doğal olarak gelişene şeker ürünlere farklı bir aroma, koku ve renk vermektedir. Bu durum özellikle yaş meyve üretiminde Şili’yi ön plana çıkarmaktadır.

Yaban mersini, sofralık üzüm, erik, kiraz, kurutulmuş elma, midye, alabalık ve somonda dünyanın lider üreticisi ve ihracatçılarından olan Şili, güney yarım kürenin en büyük meyve, sert kabuklu meyve, salça ve dondurulmuş üzümü meyve ihracatçısıdır. Yine, balık unu, ceviz, kuru üzüm ve dondurulmuş hindi eti ve dondurulmuş istavrit ülkenin tarım ve hayvancılık alanında öne çıkan başlıca ihraç ürünleri arasında yer almaktadır. Ülkedeki tarımsal üretim zenginliği nedeniyle, gelişmiş bir gıda işleme sanayiine de sahip olan Şili, 2030 yılında gıda ihracatının 62 Milyar Dolara çıkacağı ve her üç Şilili'den birinin gıda sanayiinde çalışacağı öngörülen oldukça iddialı bir senaryo ile ilerlemektedir.

Coğrafi avantajı ve çoğunlukla ada iklimi niteliğindeki iklim koşullarının dışında, ülkede bitki ve hayvan sağlığına ilişkin olarak çok sıkı tedbirler uygulanması da mevcut üretim ve ihracat kapasitesini olumlu yönde etkilemektedir. Nitekim, sınır geçişlerinde, havaalanı ve limanlarda, ülke tarımını hastalık ve zararlılardan koruma amaçlı sıkı tedbirler uygulanmakta, “Phloxera” gibi, büyük zararlara yol açabilen organizmalardan ülke ari tutulmaktadır. Keza Akdeniz Meyve Sineği de Şili’de çok nadir gözlemlenmiştir.

Üretim ve pazarlama hizmet kalitesinin de tarım ve gıda sektörünü destekler mahiyette olduğu ayrıca not edilmelidir. Nitekim, gıda işleme ve paketlenme gibi bağlantılı sektörlerde hizmet veren yabancı firmalar, ülkedeki sağlıklı ve istikrarlı finansal sistem, cazip yatırım ve iş yapma koşullarından olumlu etkilenmekte, ayrıca uluslararası pazarlarla kurulan sıkı bağ nedeniyle, pazar erişimi konusunda da sıkıntı yaşamamaktadırlar.

GSYİH’nın yaklaşık %3.8 ini doğrudan tarım sektörü oluşturmakla birlikte sektörün bağlı olduğu diğer hizmetler de dikkate alındığında bu payın dolaylı olarak yaklaşık %15’e yükseldiği düşünülmektedir. Merkez Bankası verilerine göre 2023 yılı içerisinde Şili yaklaşık 7 Milyar Dolar değerinde tarım, hayvancılık ve su ürünleri ihracatı gerçekleştirmiştir (sanayi ürünleri hariç). Şili’nin tarım ürünleri ihracatında, geniş STA ağının önemli bir katkısı bulunduğu belirtilmelidir. Şili Tarım Bakanlığı Tarımsal Politikalar Ofisi ODEPA’ya göre, 2023 yılı sonu itibarıyla tarım ve hayvancılık sektöründe istihdam edilenlerin toplam istihdam edilen nüfus içerisindeki oranı %5.7’dir.

Ticari ortaklarıyla olan serbest/tercihli ticaret anlaşmaları ağı sayesinde Şili’de yapılan tarım yatırımları ile küresel pazarın %64’üne ulaşım garantisi verilen ülke dünyanın en büyük tarım ihracatçıları sıralamasında ilk 15’de yer almakta ve 50’den fazla tarım ürünü ihraç etmektedir.

Dünya Bankasına göre lojistik performansta Latin Amerikanın zirvesinde yer alan ülke, The Economist dergisi Ekonomi İstihbarat Birimi (EIU) tarafından yapılan değerlendirmede de 2022 Küresel Gıda Güvenliği Endeksinde 113 ülke arasında 25 inci, Latin Amerika’da ise Kosta Rika’dan sonra ikinci sırada yer almıştır. Tarım alanında Çin’in en büyük tedarikçisi olan Şili, sektördeki toplam ihraç ürünlerinin %34’ünü sadece Çin’e ihraç etmektedir.

Ülkede yabancı yatırımcılarca sektöre yönelik AR-GE ve Yenilikçilik merkezleri kurulmasına yönelik özel destek mekanizmaları mevcuttur.

İkinci olarak, **küresel hizmetler** alanında sahip olduğu teknoloji ve yetenek ağı ile kendisini Latin Amerika’da bir üs (hub) olarak pazarlayan Şili, uygulamaya koyduğu “Teknoloji Vizesi-Visa Tech: Talent Attraction Program” kapsamında teknoloji sektöründe faaliyet gösteren girişimcilerin hızlı ve kolay şekilde (15 iş günü) çalışma vizesi alabilmesinin önünü açarak ülkenin beşeri ve entelektüel sermayesini artırmayı hedeflemektedir (Bkz. <https://tramitesonline.inversionextranjera.cl>). Telekomünikasyon, bilişim, AR-GE gibi geleneksel olmayan hizmetler sektöründe yılda 4 Milyar Doların üzerinde ihracat gerçekleştiren Şili’de

oldukça dinamik olan küresel hizmetler sektörünün son yıllardaki ortalama büyüme oranı %6.6'dır. Yalnızca teknoloji sektöründe Invest Chile tarafından halihazırda yürütülen toplam değeri 4.5 Milyar Doların üzerinde 119 adet proje bulunmaktadır.

Sonuncusu 2019 yılında hazırlanan GEDI Küresel Girişimcilik Endeksinde 138 ülke arasında 19. sırada yer bulan ülke Tholons Top Digital Nations sıralamasında da 12. sırada yer almıştır. OECD PISA sonuçlarına göre ise eğitim seviyesinde Latin Amerika'da lider konumdadır. Benzer şekilde, INSEAD 2023 Küresel Yetenek Rekabetçiliği Endeksinde de 134 ülke arasında Şili 34. sırada gelmiş olup Latin Amerika ve Karayiplerde bu alanda ilk sırada yer almıştır.

Ookla Speedtest tarafından 2024 yılı ilk çeyreği itibari ile ilan edilen küresel ölçümlere göre Şili, sabit geniş bant hızında Singapur, Hong Kong ve İzlanda'nın ardından 4. sırada gelmiştir (263.63 mb/s). Daha önce Kasım 2021-Kasım 2022 dönemine ilişkin yapılan ölçümlerde Şili sabit genişbant internet hızında Singapur ve Çin gibi ülkeleri geride bırakarak dünyada ilk sırada ölçülmüştür (216.4 mb/s). 5G teknolojisinde Latin Amerika'nın öncü ülkesi olan Şili'de fiberoptik altyapısının kapsamının genişletilmesi çalışmaları hızla devam etmektedir. Ulaşım ve Telekomünikasyon Bakanlığına bağlı Telekomünikasyon Müsteşarlığının (SUBTEL) temel önceliklerinden biri, ülkede 5G Ağı ve Hizmetlerinin dağıtımını sağlamak olarak açıklanmıştır. 5G Teknolojisinin başlıca faydaları arasında, yüksek hız, yüksek kapasite, farklı ağlar arasında doğrudan bağlantı, ulaşım ve altyapı sistemlerinde verimlilik, e-ticarette gelişim sıralanmıştır. Ulusal 5G Planı ülkede, teknoloji ve altyapı alanında bir dizi proje ve yatırımı da beraberinde getirmektedir. Akıllı kent teknolojileri ve çözümleri ile de son yıllarda büyük bir ivme yakalayan Şili'de tele-tıp uygulamaları, akıllı toplu taşıma çözümleri vb. gelişmeler yatırımcılara önemli fırsatlar sunmaktadır. Küresel Finans Merkezleri Endeksi-GFCI tarafından Başkent Santiago, 2023 yılında Latin Amerika ve Karayipler Bölgesinde Cayman Adalarından sonra en akıllı ve sürdürülebilir kentler sıralamasında 2. sırada gelmiştir.

Nitekim, 2020 yılı sonunda Şili'yi diğer Latin Amerika ülkelerinden ayıştıracak yeni bir ülke imajı stratejisi açıklanmıştır. Ülkenin 2020-2030 marka stratejisi olarak lanse edilen proje kapsamında Şili paradigmasının ve imajının artık değişmesi gerektiği, geçmişte manzarası ve doğasıyla tanınan ülkenin bugün itibariyle, aynı zamanda insanları ve dünyaya katkıda bulunabilecek yetenekleri ile öne çıkacağı belirtilmiştir. Yabancıları Şili'yi ziyaret etmeye davet etmenin ötesinde, Şili'nin dünyaya neler sunabileceğine odaklanılacağı ifade edilmiştir. "Şili Geleceği Yaratıyor" (#ChileCreatingFuture) kampanyası kapsamında, önceki uluslararası tanıtım stratejilerinden bir sapma olarak odak noktası "manzaradan insana, coğrafyadan yeniliğe, büyümeden sürdürülebilirliğe ve ülkenin alabileceklerinden ziyade verebileceklerine" kaydırılmıştır. Aşılana çalışılan fikrin; Şili'nin uluslararası güce sahip, dünyayı önemseyen, bu dünyayla bütünleşmiş ve bu dünyanın bir parçası olduğunu hisseden ve katkıda bulunmayı amaçlayan bir ülke olduğunun altı çizilmiştir.

Şili İhracatı Geliştirme Ajansı ProChile tarafından ihracatta 4 kilit sektör arasında gösterilen hizmetler sektörünün tanıtımına ilişkin olarak "Chile, un Mundo de Servicios-Şili: Hizmetler Dünyası" (<https://chileservicios.com/>) platformu bulunmaktadır. Pro Chile'ye göre Şili'nin en üretken olduğu alt sektörler arasında ise madencilik hizmetleri, sürdürülebilir enerji çözümleri, akıllı şehir çözümleri, müteahhitlik-mühendislik-mimarlık hizmetleri gelmektedir. Şili'nin hizmetler sektörüne ilişkin 2 adet sektörel markası da bulunmakta olup bunlar Şili'yi bir yüksek öğrenim destinasyonu olarak ön plana çıkaran Learn Chile (<https://www.learnchile.cl/>) ve dijital hizmetler alanında yaratılan "Ch113, a Digital Country_" (<https://chiledigitalcountry.com/>) markalarıdır.

Özellikle teknoloji sektörünün küresel aktörleri tarafından Şili son yıllarda yakından takip edilmekte ve bilişim sektörü özelindeki yabancı yatırımlar gittikçe artmaktadır. 2022 Şubat ayı itibariyle Amazon Web Services (AWS) tarafından dünya çapında veri merkezleri açmak için belirledikleri 30 yerel bölge arasına 2022-2023 dönemi için başkent Santiago'nun da dahil edildiği açıklanmıştır. Yetkililer tarafından, Şili'nin

hızla hayata geçirdiği teknolojik dönüşüm ve değişim hedefinin Şili'yi bilişim yatırımları alanında stratejik bir ülke yaptığı vurgulanmıştır.

InvestChile tarafından hazırlanan [Şili Küresel Hizmetler ve Teknoloji Sektörü Raporunda](#) Şili'nin Latin Amerika'nın dijital merkezi (hub) olduğu, örneğin bulut sektörünün yıllık %23'lük büyüme oranı ile bölge ortalamasının üzerinde kaldığı vurgulanmıştır. Yine telekomünikasyon ve bilgi işlem hizmetleri alanında yıllık %7.4'lük büyüme kapasitesi bulunduğu ifade edilmiştir.

2016 yılından itibaren Google, Microsoft, AWS, Oracle, Ascenty ve Huawei tarafından ülkeye yapılan teknoloji yatırımlarının hız kazandığının altı çizilmiştir. Microsoft tarafından Aralık 2020'de Şili'ye yapılan ve Microsoftun o zamana kadarki en büyük yatırımı olarak tarihe geçen yatırımının 4 yıl içerisinde 11.3 Milyar ABD Doları değerinde kar sağlayacağı, Invest Chile tarafından portföye dahil edilen 23 ayrı teknolojik altyapı projesi yatırım tutarının 3.3 Milyar ABD Doları düzeyinde olduğu belirtilmiştir.

Anılan raporda ayrıca, Huawei Küresel Bağlantılılık Endeksi (Global Connectivity Index) sonuçlarına göre Şili'nin dünyada 30 uncu, bölgesinde ise 1 inci sırada olduğu belirtilerek Google tarafından 2019 yılı sonunda başlatılan proje kapsamında su altına döşenen fiber optik kablo sisteminin Los Angeles (ABD) ve Valparaiso (Şili) arasında uzandığı ve buradan Santiago yakınındaki Quilicura'da yer alan veri merkezine bağlanarak Peru, Kolombiya, Panama, Porto Riko, Venezuela, Brezilya ve Arjantin'e ulaştığı ifade edilmiştir. Yine, Güney Amerika ile Okyanusya kıtaları arasında 14.810 km uzunluğundaki ilk su altı fiber optik kablo sistemi olan Humboldt Trans-Oceanic Cable projesi 2025 yılında faaliyete başlayacaktır. Ayrıca ülkenin ulusal fiber optik kapsayıcılık projesi dahilinde de 450 Milyon ABD Doları değerinde bir yatırım bulunduğu ve 36 bin kilometrelik alana ulaşarak fiber optik altyapısını ikiye katlayacağı dile getirilmiştir.

Ocak 2024 itibari ile Humboldt Projesi adı verilen ve Güney Amerika ile Asya-Pasifik ülkeleri arasında bir su altı fiber optik bağlantısı olarak 14.800 km uzunluğunda tasarlanan proje tanıtılarak Şili'nin dijital hizmetler alanında bölgenin merkezinde konumlandığının altı çizilmiştir.

Yine, veri merkezi ve bulut bilişim (cloud computing) alanında da Şili'nin ülke istikrarı, telekomünikasyon altyapısı, sürdürülebilir enerji kaynakları ile elektrik üretim kapasitesi ve hem ulusal hem bölgesel pazarlara ulaşma avantajı sayesinde ülkenin bölgesinde lider konumda bulunduğu vurgulanmıştır. ABD merkezli teknoloji devleri Google, Microsoft, Amazon Web Services, Oracle'ın yanı sıra Ascenty (Brezilya/ABD), Huawei (Çin), Nabiax (İspanya), Odata (Brezilya) Şili'ye son yıllarda yaptıkları veri merkezi yatırımlarında öne çıkan uluslararası firmalar olmuştur.

2023 yılında Şili Gümrük İdaresi verilerine göre Şili'de hizmet ihracatı ilk defa 2 Milyar ABD Doları bariyerini aşmış ve 2022 yılına kıyasla %57'lik bir artış gerçekleştirmiştir. Özellikle bilgi teknolojileri alanında kayda değer gelişmeler yaşanmıştır.

2022-2026 döneminde görev yapacak yeni Gabriel Boric Hükümeti programında da teknoloji, bilişim sektörlerine ekonomik gelişme temelinde önem verileceği, sürdürülebilir insani gelişme amacı doğrultusunda teknik ve profesyonel eğitimin gerek ilk ve orta kademe eğitim kurumlarında gerekse yüksek öğrenim kurumlarında yenilikçi bir bakış açısıyla ele alınacağı vurgulanmıştır.

Üçüncü olarak, son yıllarda ekonominin çeşitlendirilmesi yönünde atılan adımlara rağmen, Şili'de öne çıkan sektörlerin başında gelen **madencilik**, ülkede üretim ve ihracatın temel taşı oluşturmaktadır. Başta bakır olmak üzere, lityum, molibden, potasyum, gümüş, iyot gibi maden ve minerallerin önemli üreticisi olan Şili'de 13 bölgede madencilik üretimi yapılmakla birlikte geniş çaplı madencilik başta kuzey bölgeler olmak üzere Tarapaca, Antofagasta, Atacama, Coquimbo, Valparaiso, Metropolitan Bölge ve O'Higgins bölgelerinde yapılmaktadır.

Şili’de madencilik alanında faaliyet gösteren büyük firmaların %99’u molibden, %92’si demir, %94’ü bakır, %88’i gümüş ve %64’ü altın madenciliğinde faaliyet göstermektedir (<https://consejominero.cl/mineria-en-chile/mineria-en-numeros/>).

Şili Maden Konseyi tarafından en son Mart 2023 itibari ile güncellenen bir yayına göre Şili, %24’lük pay ile dünya bakır üretiminde 1., %18’lik pay ile dünya molibden üretiminde 2., %4’lük pay ile dünya gümüş üretiminde 7. Sırada gelmektedir. Bakır üretiminin %27’si devlet işletmesi CODELCO, %73’ü ise özel sektörde faaliyet gösteren firmalar tarafından karşılanmaktadır. Madenciliğin GSYİH’ya katkısı %12 olarak ölçülmekle birlikte diğer sektörlere olan katma değeri sayesinde GSYİH’ya olan katkısının esasen %20’nin üzerinde olduğunu söylemek mümkündür. Madencilik faaliyetlerinin ana merkezi Antofagasta Bölgesinde bölge ekonomisine katkısı %52’dir. Yine, yaklaşık 10 milyonluk toplam işgücünün %3’ü madencilik sektöründeki doğrudan istihdamı temsil etmekte olup madencilik sektörünün sağladığı dolaylı istihdam da dikkate alındığında bu oranın %10’a yaklaştığını, yani sektörün yaklaşık 1 Milyon kişiye istihdam yarattığını söylemek mümkündür.

Dünyanın en büyük 20 bakır madeninden 7’si Şili’de bulunmakta olup bunlar Escondida, Collahuasi, El Teniente, Chuquibambilla, Los Pelambres, Radomiro Tomic ve Los Bronces’dir. Escondida dünyanın en yüksek bakır üretimi gerçekleştirilen madeni olup yılda 1 Milyon Ton üzerinde üretim gerçekleştirilmektedir.

Dünya maden rezervleri bakımından Şili’nin sahip olduğu paylara bakıldığında %33 ile lityum, %19 ile bakır, %9 ile molibden, %7 ile altın ve %4 ile gümüş öne çıkmaktadır. Üretimde bakır, renyum, iyot ve doğal nitratlarda dünya birincisi olan Şili, lityum, molibden ve bor bileşikleri üretiminde dünyada ikinci, gümüşte beşinci ve potasyum bileşiklerinde sekizinci sırada gelmektedir. Dünya doğal nitratlar üretiminin tamamı, iyot üretiminin %67’si, renyum üretiminin %50’si, bakır üretiminin %24’ü, lityum bileşikleri üretiminin %30’u ve molibden üretiminin %17’si Şili tarafından karşılanmaktadır (<https://www.sonami.cl/v2/informacion-de-la-mineria/>).

Madencilik Konseyi tarafından ilan edilen güncel verilere göre Şubat 2024 itibariyle geçmiş dönemden devam eden projeler dahil 2032 yılına kadar öngörülen mevcut madencilik yatırımları portföyü toplamda 65.7 Milyar ABD Doları seviyesindedir. 2018-2022 Hükümet Programında olduğu gibi Mart 2022 itibariyle göreve başlayan Boric Hükümetine ait yeni programda da madencilik sektörüne önemli yer ayrılmış olup madencilik faaliyetlerinin ekonomik ilerlemenin motor gücü olmaya devam edeceği açıktır. Ülkeye yapılan doğrudan yabancı yatırımlar içerisinde madencilik sektörü ilk sırada gelmekte olup sektördeki doğrudan yabancı yatırım stoğu 70.8 Milyar ABD Dolarını aşmıştır.

Sürdürülebilir ve verimli madencilik yatırımlarının yapılmasını ilke edinen Şili, aynı zamanda, Peru, ABD ve Meksika gibi bölge ülkelerine yılda 100 Milyon ABD Doları değerinde madencilik teknolojisi hizmeti de ihraç etmektedir. Ayrıca, ülkede faaliyet gösteren madencilik şirketlerinin, makina vb. ekipman, teknoloji ve hizmet alımlarının yıllık ortalama 15 Milyar Dolar düzeyinde olduğu hesaplanmaktadır.

2023 yılında da daha önce olduğu gibi madencilik en önemli ihracat kalemi olarak öne çıkmış olup yalnızca bakır ve lityum ihracatı toplam 48.8 Milyar Dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu rakam Şili’nin toplam ihracatının %51.4’üne denk düşmektedir. Nitekim, halihazırda dünya bakır üretiminin yaklaşık çeyreğini (%24) karşılayan Şili, toplam küresel üretimin yarısından fazlasını (%57) satın alan Çin’in bu alandaki en büyük tedarikçisi konumundadır. Şili, bakır ihracatının toplam %47’sini rafine, %53’ünü ise konsantre olarak gerçekleştirilmektedir.

Diğer taraftan, Şili’de maden yataklarının yıpranması/eskimesi dolayısıyla maden cevherlerinin kalitesinin düşmeye başlaması ve son yıllarda artarak devam eden kuraklık problemi sebebiyle 2019 yılından itibaren bakır üretiminde azalış trendine girilmiştir.

Şili, son dönemde, değerli lityum kaynaklarının yarattığı fırsatlarla da dikkat çeker hale gelmiştir. “Lityum Üçgeni” olarak bilinen Şili (Salar Atacama), Bolivya (Salar de Uyumi), Arjantin (Salar de Arizaro) arasındaki bölge dünya lityum rezervinin %75’ini ihtiva etmektedir. Şili’de deniz seviyesinden 1.4 mil yükseklikteki “Salar Atacama” göl yatağı, dünya lityum rezervinin %27’sini barındırmakta olup dünyanın kanıtlanabilmiş en büyük lityum kaynağıdır. Dünya toplam lityum rezervleri bakımından ise %33’lük pay ile Şili ilk sırada gelmekte olup onu %22’lik pay ile Avustralya ve %13 ile Arjantin izlemektedir. Dolayısıyla, “Beyaz altın” olarak bilinen lityumda, en büyük rezerv alanına sahip olmakla birlikte Şili üretimde Avustralya’nın gerisinde kalmakta olup son yıllarda bu hususta Arjantin de arayışta kapılmaya çalışmaktadır. Nitekim 2016 yılına kadar dünyanın lider lityum üreticisi konumunda olan Şili, mevcut durumda liderliği Avustralya’ya bırakmıştır. Şili Maden Konseyi-Consejo Minero 2023 verilerine göre, dünya lityum üretimi sıralamasında %48’lik pay ile Avustralya ilk sırada iken onu %24’lük pay ile Şili, %18’lik pay ile Çin ve %5’lik pay ile Arjantin takip etmektedir. Sıcağa dayanıklı cam ve seramik ürünleri üretiminden ilaç sanayiine yaygın bir kullanım alanı olan lityum, özellikle şarj edilebilir pil üretiminde kullanılmakta olup elektrikli araç endüstrisinin en büyük ihtiyaçlarından birini teşkil etmekte, temiz ulaşım teknolojileri açısından önemli fırsatlar sunmaktadır. Şili Enerji Bakanlığının da, 2050 yılı itibarı ile kamu taşımacılığının tamamını elektrikli araçlarla sağlama gibi bir hedefi bulunmaktadır. Artan talep karşısında lityum fiyatlarında da son yıllarda artış kaydedilmiştir.

Economist Intelligence Unit (EIU) tarafından yapılan bir analize göre, Şili’de 2023 yılında 7.8 Milyar Dolar değerinde lityum ihracatı gerçekleştirilmiş olup önümüzdeki dönemde lityum gelirlerinin bakırdan sonra Şili için önemli bir kaynak yaratacağı ve yatırımcıları ülkeye çekeceği beklenmektedir.

Diğer taraftan, Şili Devlet Başkanı Gabriel Boric tarafından 21 Nisan 2023 tarihinde bir süredir tartışmalara konu olan ve Mart 2022 yılında göreve başlayan hükümetin programında yer alan Ulusal Lityum Stratejisi (Estrategia Nacional de Litio- <https://www.gob.cl/litioporchile/>) ilan edilmiştir.

Strateji ile Şili sınırları içerisindeki tüm toplulukları ve farklı çıkar gruplarını dikkate alarak Şili’nin en üretken sektörlerinden olan lityum sanayiine sermaye, teknoloji, sürdürülebilirlik, teknoloji ve katma değer katmayı amaçlayan bir yaklaşım içerisinde Şili’nin dünyanın en büyük lityum üreticisi haline gelmesi amacı doğrultusunda kamu-özel sektör işbirliği ile, ancak devletin tüm lityum üretim süreçlerinde rol alacağı bir politika izlenecektir. Bu rol, devlete ait CODELCO (Ulusal Bakır İşletmeleri) ile ENAMI (Ulusal Maden İşletmeleri) vasıtasıyla yerine getirilecektir. Bundan böyle, gerek yerli gerek yabancı sermayeli tüm özel şirketler, Şili sınırları içerisinde lityum arama-çıkarma faaliyetlerinde bulunacak ise bunu ilk olarak devlet ile ortaklık kurarak yerine getirebilecek, özel sektörün ortaklık payı en fazla %49.9 ile sınırlı olacaktır.

Bununla birlikte, ülkede lityum arama-çıkarma faaliyetleri kapsamında halihazırda SQM ve Abemarle firmaları ile sırasıyla 2030 ve 2043 yıllarına kadar yapılan sözleşmeler sonlandırılmayacak ancak CODELCO vasıtasıyla kademeli olarak devletin ilgili alandaki rolünün artırılması için sözleşme bitiminden önce anılan firmalar ile ortaklık kurulması yönünde müzakereler yürütülecektir.

İleride yeni bir yasal düzenleme ile devlete ait Ulusal Lityum İşletmelerinin de kurulmasını içeren strateji ile ayrıca lityum ve tuz havzalarına dair ulusal bir teknoloji ve araştırma enstitüsü ile Ulusal Kalkınma Ajansı CORFO bünyesinde Enerji Bakanlığı koordinasyonunda özel bir Komite kurulması da planlanmaktadır.

Stratejinin temel hedefleri arasında;

-Şili ve tüm dünya için sürdürülebilir bir lityum sanayii yaratmak,

-Şili milli gelirini artırmak

- Teknoloji ve üretim zincirlerini geliştirmek,
- Toplumsal, çevresel ve mali sürdürülebilirliği sağlamak,
- Üretimde çeşitliliğe ve bölgesel kalkınmaya katkı sağlamak,
- Ulusal ve uluslararası aktörlerle işbirliği halinde Şili'nin lityum sektöründe dünya lideri olmasını sağlamak,
- Nihayetinde, lityum sektöründe kamu-özel sektör işbirliği yolu ile tüm paydaşları ve toplulukları kapsayıcı bir şekilde Şili madencilik endüstrisinin kurumsal çerçevesini modernize etmek olarak sayılmıştır.

Bununla birlikte, lityum sektörüne devlet müdahalesinin yabancı yatırımcıları korkutacağı ve sektörün son yıllarda sunduğu fırsatlardan ülkenin etkin bir şekilde yararlanma fırsatını kaçıracağı gibi endişeler de muhafazakar iş çevreleri arasında dile getirilmektedir.

Ülkede yatırım potansiyeli yüksek sektörlerden bir diğeri, **risk sermayesi** olarak belirlenmiş olup Şili benimsediği liberal ekonomi politikaları, güçlü finans sistemi, uluslararası normlar ile uygunluk ve geniş Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşmaları Ağı ile söz konusu sektörde de kendisini Latin Amerika'da öncü ve bir hub olarak konumlandırmıştır. Son on yılda 1.3 Milyar ABD Doları değerine ulaşan risk sermayesi endüstrisi 280'den fazla firmayı finanse etmiştir. Ülkede yetişkin nüfusun %97'sinin bir finansal ürüne erişiminin olduğu tahmin edilmekte olup bölgesinde internet ağı kullanımı itibarıyla de yine dijital ekonomi alanında öne çıkmaktadır. Bununla birlikte, halihazırda ülkemiz ile Şili arasında yürürlükte bulunan bir Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması bulunmamakta olup ikili müzakereler sürdürülmektedir.

Altıncı olarak, **turizm**, yatırımda ülkenin öne çıkan sektörleri arasında yer almaktadır. Yılda ortalama 6 milyon yabancı turist ağırlayan ülkede yabancı turistlerce yılda toplam 3.7 Milyar ABD Dolarının harcadığı bilinmektedir. Başkent Santiago, konferans, toplantı, sergi gibi yılda 100'den fazla uluslararası etkinliğe de ev sahipliği yapmakta olup ülke kuzeyden güneye sahip olduğu doğal güzellikleri ile macera turizmi alanında öne çıkmaktadır. Bu sebeple, özellikle "balayı turizmi", "iş turizmi", "astro-turizm" ve "eko-turizm" alanlarında yeni turist çekim merkezleri ve altyapı alanındaki yatırım potansiyeli ile dikkat çekmektedir.

Son olarak, **altyapı** alanında da Şili uluslararası yatırımcılara fırsatlar sunmaktadır. Kamu-özel sektör işbirliği (Public Private Partnerships-PPPs) ve yap işlet devret modeli ile son 30 yıldır Şili'de kamu altyapı projeleri 16 farklı ülkeden çokuluslu şirketlerce yürütülmekte olup 2023-2025 döneminde özellikle öne çıkan iş fırsatları arasında başı ülkenin ulaştırma altyapısının yenilenmesi kapsamında liman, havaalanı, otoyol, metro inşaatı projeleri çekmektedir.

2003 yılından itibaren kamu mal ve hizmet alımlarında, oluşturulan elektronik platform (ChileCompra-<http://www.chilecompra.cl>) yoluyla hizmet verilen Şili'de, kamu ihale süreci de genel anlamda şeffaf ve etkin bir şekilde işletilmektedir. Hem mal hem de hizmet alımlarında, farklı düzeylerde yaklaşık 850 kamu biriminin dahil olduğu "ChileCompra", kamu alımları sürecini hem alıcılar hem de tedarikçiler açısından kolaylaştırmak adına Maliye Bakanlığı gözetiminde ancak bağımsız çalışan bir kamu ajansı niteliğindedir. 16 bölgesel ofis aracılığıyla hizmet sunmaktadır. ChileCompra bünyesindeki MercadoPublico platformu üzerinden (<https://www.mercadopublico.cl>) tüm ihale ilanlarına ve ilgili dokümanlara ulaşabilmek mümkündür. Sistemin yaklaşık 150.000 aktif kullanıcısı olduğu bilinmektedir. Sistemden yararlanabilmek için alıcı ve tedarikçilerin sisteme kayıt yaptırmış olması gerekmektedir.

Şili inşaat sektörü dünyanın en büyük inşaat şirketlerinin yarıştığı rekabetçi bir pazardır. İspanya (OHL;

FCC; Sacyr Vallehermoso), Fransa (Vinci), ABD (Bechtel) gibi ülke firmalarının pazarda etkin olduğu gözlemlenmektedir. İspanyol Albertis Group ve Sacyr Concessions, Kanadalı Brookfield, İtalyan Atlantia SPA, Kolombiyalı Isa Interval otoban ve yol yapımında; Şili'nin en büyük havaalanı olan ve yolcu trafiğinin %60'ını kontrol eden Santiago Arturo Merino Benitez Havaalanı Projesini alan Grupo ADP, Vinci Airports, Astaldi (İtalya&Fransa), Grupo AZVI (İspanya) havaalanı inşaatında; ve OHL (İspanya) liman projelerinde öne çıkan yabancı yatırımcılardır. China Railway Construction Company (CREG) Şili firması Sigdo Koppers SA ile bazı önemli projelerde ortaklık yapmaktadır. SalfaCorp SA, Sigdo Koppers SA, Besalco SA, Sacovesa SA, Excon, Icafal, Etcheverria Izquierdo, Claro vicuna Valenzuela, Mas Errazuriz, Conpax, -Moller Perez y Cotapos, Armas ve Paz en büyük ulusal inşaat firmaları arasında bulunmaktadır. Söz konusu firmaların faaliyetleri, Peru, Kolombiya, Panama, Arjantin gibi bölge ülkelerinde yoğunlaşmaktadır. Özellikle uzun dönemli veya uluslararası projelerde "joint venture" yoluyla ilerlenmektedir.

Daha fazla bilgi için bkz: <https://investchile.gob.cl/key-industries/>

B. YABANCI YATIRIM MEVZUATI VE YATIRIM TEŞVİKLERİ

1. Yabancı Yatırımlara İlişkin Ülke Mevzuatı

a. Genel

1 Ocak 2016 tarihinden itibaren yürürlükte olan Yatırım Mevzuatı (Ley No 20.848) yabancı yatırımcı için ülkedeki kurumsal hukuki çerçeveyi çizmektedir. Söz konusu Kanun yabancı sermayenin çekilmesinde proaktif bir anlayışın benimsendiğinin göstergesi niteliğindedir. Kanuna dayanılarak hazırlanan Kararname ile (Decreto 56) Kalkınma ve Yabancı Yatırım Teşvik Stratejisi belirlenmiştir.

Kanun, Bakanlar Kurulunun tavsiyesi ile Devlet Başkanına yabancı sermaye çekme konusunda uzun dönemli stratejiler belirleme yetkisi vermiş, düzenleme ile yabancı sermaye girişini özendirmeye yönelik politikalar belirlenmesinde koordinatör olarak, daha önce bu amaçla hizmet veren Yabancı Sermaye Komitesinin (CIEChile) yerine, Yabancı Sermaye Teşvik Ajansı olarak "InvestChile" adında yeni bir yapılanmaya gidilmiştir. Ancak Kanun, önceki mevzuatın da esas aldığı, yerli ve yabancı sermayedar ve/veya yatırım arasında keyfi/ayırıcı bir uygulamanın olmaması temel anlayışını korumuştur. Kanuna göre, minimum 5 Milyon ABD Doları yatırıma sahip yabancı yatırımcıya özel bir sermaye rejimi uygulanmaktadır. Bu konumdaki yabancı yatırımcılara "InvestChile" tarafından 15 gün içinde verilen süresiz yabancı sermaye sertifikası (Foreign Investment Certificate) ile aralarında değeri 5 milyon ABD Dolarına kadar olan sermaye mallarının ithalatında KDV'den muafiyet dahil, döviz piyasasına girişte ve para transferinde belirli avantajlar söz konusudur.

Şeffaf ve ayırıcı olmayan bir anlayışın hakim kılındığı Şili'ye, yabancı sermayenin, Şili Merkez Bankası Kambiyo Mevzuatı ya da Yatırım Destek Ajansı "InvestChile" tarafından verilen FIC-Yabancı Sermaye Sertifikası kapsamında giriş yapması mümkün olup, 10.000 ABD Dolarının altında kalan yabancı sermaye girişi için Merkez Bankası onayı aranmamaktadır.

b. Yabancı Sermayeye Yönelik Kısıtlamalar

Genel olarak Şili, yabancı yatırımcılara "ulusal muamele" ilkesi uygulamakta, bu anlamda yabancı yatırımcının yerli yatırımcıya kıyasla ayırıcı muameleye tabi olmaması yatırım mevzuat ve politikalarının temel ilkesi olarak görülmektedir. Nitekim pek çok sektörde %100 yabancı sermaye ile faaliyet gösterilebilmektedir. Bununla birlikte, spesifik kanunlar temelinde, bazı sektörlerde, "ulusal muamele" ilkesine istisna teşkil eden uygulamalar da mevcuttur. Örneğin, balıkçılık sektöründe "ulusal muamele" ilkesinin "karşılıklılık" esasında uygulanması prensibi benimsenmiş olup kural olarak, yalnızca Şilili özel

ve tüzel kişiler ve Şili'de daimi ikamet izni bulunan yabancılar hasat ve avlama iznine sahip olabilir; balıkçı gemileri ruhsatı yalnızca Şilili özel ve tüzel kişilere verilir.

Şili Devleti yetkisi dahilindeki sıvı ve gaz haldeki hidrokarbonlar, lityum vb. denizaltı enerji kaynakları arama-çıkarma çalışmaları ile ulusal güvenlik açısından önemli olan denizaltı enerji kaynakları madencilik imtiyazlarına konu olamaz.

Devletin ekonomideki rolü kısıtlı olsa da, belirli stratejik sektörlerde sadece devletin ekonomik faaliyet göstermesi mümkündür. Örneğin, henüz nükleer enerjiye yönelik somut bir proje gündemde olmasa da nükleer enerjinin barışçıl amaçlarla kullanımına yönelik üretim devletin tekeline alınmıştır. Başka bir deyişle, bu alanda ne yabancı yatırımcının ne de yerli yatırımcının doğrudan faaliyet göstermesi mümkün değildir. Ancak bu alanlarda “Başkanlık İzni” ile faaliyet gösterilmesi mümkün olabilmektedir.

i) Yabancıların Gayrimenkul Edinmeleri

Yabancı yatırımcının ilgili mevzuat gereği, sahile, 5 km'den daha yakın bir mesafede veya sınıra 10 km'den daha yakında bulunan “devlet arazisi” niteliğindeki toprakları edinmeleri mümkün değildir. Ancak, Savunma Bakanlığından alınacak özel bir izin ile Şili'de ikamet eden yabancıların bu topraklar üzerinde belirli haklar tesis edebilecekleri hususu istisnai olarak düzenlenmiştir. Şili'de yerleşik olmayan bireylerin gayrimenkul edinimlerinde de vergi kimlik numarası (RUT) alınması zorunludur.

ii) Yabancı Sermayeli Şirketlere Uygulanan Ayrımcılıklar

Yabancı Sermayeli Şirketlere, şirket kurulumunda, vergi hukuku uygulamalarında ayrımcı bir uygulamada bulunulması kanunen mümkün değildir. Yabancı yatırımcının ulusal yatırımcı ile eşit muamele görme hakkı, serbestçe sermaye ve kar transferi hakkı, devletle bir anlaşmazlık yaşanması durumunda uluslararası hukuk yollarına başvurma hakkı gibi pek çok hak uluslararası normlara göre Şili iç hukukunda güvence altına alınmıştır.

2. Yatırım Teşvik Mevzuatı

1 Ocak 2016 tarihinden itibaren yürürlükte olan Yatırım Mevzuatı (Ley No 20.848) yabancı yatırımcı için ülkedeki kurumsal hukuki çerçeveyi çizmektedir. Söz konusu Kanun yabancı sermayenin çekilmesinde proaktif bir anlayışın benimsendiğinin göstergesi niteliğindedir. Kanuna dayanılarak hazırlanan Kararname ile (Decreto 56) Kalkınma ve Yabancı Yatırımı Teşvik Stratejisi belirlenmiştir.

Yeni yatırım rejimi çerçevesinde, Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları Şili'ye, Yabancı Yatırım Sertifikası veya Merkez Bankası Kambiyo Rejiminin 14. Bölümü uyarınca giriyor durumdadır. Merkez Bankası mevzuatı uyarınca ülkeye giren yabancı yatırımcı Şili Devleti ile bir yatırım anlaşması imzalamamakta, bunun yerine, Merkez Bankası yabancı sermayenin bu çerçevede girmesine ilişkin bir izin düzenlemektedir. Bu kapsamda giren yabancı sermayenin döviz cinsinden olması gerekmekte, vergi oranları anlamında bir özel muameleden yararlanması mümkün bulunmamaktadır. Bu kapsamda yatırım yapan yatırımcı Merkez Bankasını yetkili bir finansal kurum ya da ticari banka aracılığıyla bilgilendirmesi gerekmektedir.

2014 tarihli Vergi Reformu satın alma yoluyla birleşmelerde uygulanacak vergiler konusunda yasal bir değişiklik getirmiş daha önce var olan ve yabancı yatırımcının birleşme yoluyla şirket sahibi olması halinde, satın alma fiyatı ve şirketin piyasa değeri arasındaki farkı 10 yıl boyunca daha az vergi ödemek için bir çeşit avantaj olarak kullanabildiği “good will” avantajını kaldırmıştır.

Öte yandan, Şili Ekonomik Kalkınma Ajansı (CORFO) 2001 yılından bu yana, belirli sektörlerde Doğrudan

Yabancı Sermaye Miktarı girişini artırma yönünde politikalar izlemektedir. Özellikle, bilgi teknolojisi, biyoteknoloji, ar-ge, yenilenebilir enerji, yeni üretim tekniklerinin geliştirilmesi, gibi geleneksel olmayan alanlarda yatırım teşvik edilmektedir. Değeri 2 Milyon ABD Doları üzerinde olan, stratejik yatırım niteliğindeki yatırımlar, fizibilite aşamasında maliyetin %70'ine varan oranlarda (azami 260.000 ABD Doları), proje bazlı finanse edilmekte, ayrıca yeni teknoloji yatırımı gerektiren, inovasyon merkezlerinin kurulmasını teşvik eden ve verimliliği artırmaya dönük projeler ise azami %30 oranında finansman olanaklarından yararlandırılmaktadır. Yatırım Mevzuatı, Arica y Parinacota, Tarapaca, Magallanes ve Los Lagos Bölgesinde yer alan "Palena" gibi yerleşim merkezlerinden uzaktaki bölgelerde yapılan yatırımı da bazı vergi avantajları ve hibeler yoluyla teşvik etmektedir.

AR-GE yatırımlarında da ilave teşvik unsurları devreye girmektedir. İlgili mevzuat gereği, AR-GE yatırımlarında, yatırımın %65'ine tekabül eden kısım, gerekli harcama telakki edilerek, kurumlar geliri vergisine esas teşkil eden vergi tabanından düşülmekte veya %35 oranında kurumlar vergisi indirimi sözkonusu olabilmektedir. Ayrıca, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler için ise, yüksek büyüme potansiyeli taşıyor olmak gibi bazı şartların yerine getirilmesi halinde, kredi teşviklerinden yararlandırma söz konusu olabilmektedir.

Yine 2050 Ulusal Madencilik Politikası, 2012-2030 Ulusal Enerji Stratejisi gibi politika araçları kapsamında sürdürülebilir madencilik, yenilenebilir/temiz enerji gibi belirli sektörlerle yönelik yatırım teşvik mekanizmaları öngörülmüştür.

Son olarak, Yeni Vergi Reformu (Ley N. 21.210) kapsamında yabancı yatırımcı için getirilen en önemli yeniliklerin başında "vergiden düşürülebilir harcamalar" tanımının 15 yıl aradan sonra revize edilmesi olmuştur. Bu kapsamda, nihai durumda gelir yaratıp yaratmadığına bakılmaksızın işletmenin menfaati, gelişimi ve iyileştirilmesi için kullanılan ve gelir yaratma "potansiyeli" olan her harcamanın vergiden düşürülebileceği hususu düzenleme altına alınmıştır.

C. ŞİLİ'DE TÜRK YATIRIMLARI

1. Önde Gelen Yatırımlar ve Sektörler Hakkında Bilgilendirme

Türk İş adamlarımızın Şili'ye ilk gelişleri Şili'nin yeniden demokrasiye dönüşümlü olan 1990'ların başına dek uzanmaktadır. Nispeten geç bir yıl olmasına rağmen ilk gelen iş adamları da Almanya'da ikinci el giysi ticareti yapan vatandaşlarımızın Şili'deki ticari potansiyeli keşfetmelerine dayanmaktadır. 1991 yılından sonra gerek akrabalık gerekse arkadaşlık ilişkileri ile Şili'ye çalışmak üzere gelen kişiler de ticari faaliyetlere başlamışlardır. Günümüzde çoğunlukla ikinci el giysi, halıcılık, oyuncak sektöründe olmak üzere muhtelif sektörlerde 60 ila 70 ticari işletmenin Şili'de faaliyet gösterdiği bilinmekte olup bunların 13 tanesi Iquique'de bulunan serbest bölgede (ZOFRI) yer almaktadır.

TCMB Ödemeler Dengesi verilerine göre, ülkemizin Şili'de son 15 yıl içerisinde doğrudan yatırımı bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Egepen Deceuninck AŞ, Balsu Gıda San. ve Tic. A.Ş., TAV İşletme Hizmetleri ile ASELSAN A.Ş. firmalarımızın yerel iştirakleri yoluyla faaliyetleri ve yatırımları mevcuttur.

Ayrıca, son dönemde özellikle enerji sektöründe faaliyet gösteren çeşitli firmalarımızca Şili'de yenilenebilir enerji, elektrik üretim-dağıtım-iletim alanındaki yatırım ve iş fırsatları takip edilmektedir.

2. Türk Yatırımcılarının Karşılaştığı Sorunlar

Mevcut durum itibarıyla Şili'de Türk Yatırımlarının yok denecek kadar az olması nedeniyle Türk Yatırımcılar özelinde bir değerlendirme yapma imkânı kısıtlı olsa da genel olarak yatırım ortamına ilişkin bazı zorluklar bulunmaktadır.

Esasen, Şili pazarına yönelik gerek mal gerekse hizmet ticareti ile yatırımlara ilişkin olarak teknik veya mevzuatsal anlamda, keyfi ve ayrımcı nitelikte bir pazara giriş engeli bulunmamaktadır. Liberal ekonomik modelin benimsendiği Şili’de genel olarak mevzuat yerli ve yabancı piyasa aktörlerinin serbestçe rekabet edebileceği bir ortamın yaratılması prensibi etrafında şekillenmektedir. Yabancı sermaye politikalarında da edilgen bir yapıdan ziyade, ülkeyi yabancı sermayedar açısından cazibe merkezi haline getirmeyi amaçlayan proaktif bir anlayış benimsenmiştir. Bununla birlikte, coğrafi uzaklık ve bununla da bağlantılı olarak navlun giderlerinin yüksekliği, iki ülke arasında doğrudan uçak seferlerinin olmaması ve ülkede iş yapma açısından İspanyolca’nın neredeyse bir zaruret arz etmesinin pazara giriş açısından ticaret erbabınca en sık gündeme getirilen engeller arasında olduğu bilinmektedir.

İlave olarak, Latin Amerika’nın en dışa açık ekonomisi olan Şili’nin, dünya ekonomisinin %88’ini teşkil eden 65 ülke/pazar ile toplam 34 adet STA/Tercihli Ticaret Anlaşması yürürlükte bulunmaktadır. Bu anlaşmaların bir kısmında hizmet ticareti, KOBİ’ler, Telekomünikasyon, Elektronik Ticaret, Çevre, Yatırım, İstihdam, Fikri Mülkiyet, Rekabetçilik, Kamu İhaleleri gibi alanlar da düzenlenmiş veya ilave edilme aşamasına gelmiştir. Dolayısıyla, ülkemizle yürürlükte bulunan STA kapsamında yalnızca mal ticaretinin düzenlenmiş olması ve henüz hizmet ticareti ile yatırım başlıklarının düzenlenmemiş olması ülkemizin rekabet gücünü Şili’nin diğer ticari partnerlerine nazaran azaltmaktadır.

Başta Çin olmak üzere, Asya-Pasifik bölgesi ülkelerinin ve diğer Latin Amerika ülkelerinin Şili’ye yönelik bölgesel/karşılıklı çıkara dayalı olarak açıklanabilecek ticari ilgisinin yanısıra, tarihi ve etnik bağların da AB ülkeleri açısından (İtalya, İspanya, Almanya gibi) Şili ile ticari ilişkileri destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Aynı zamanda, tüm bu ülkeler kaynaklı yatırımların ülke içerisindeki varlığı giderek güçlenmektedir.

Son olarak, Şili ile ülkemiz arasında halen bir Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması (ÇVÖA) bulunmaması da ülkeye yatırım yapma arayışında olan firmalarımız ve iş insanlarımız açısından önemli bir sorun olarak gündeme getirilmektedir. Temel olarak ticaret erbabı ve yatırımcının kazancının hangi oranda ve neredeki kazancı üzerinden vergilendirileceği gibi temel bazı hususları bir çerçeveye oturtturarak ticaret ve yatırım koşulları açısından öngörülebilirlik sağlayan bu tür anlaşmalar her iki ülke açısından da karşılıklı fayda sağlamakta olup bir an önce çözüme kavuşturulması önem arz etmektedir.

D. ŞİLİ’DE DİĞER ÜLKELERİN YATIRIMLARI (DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR)

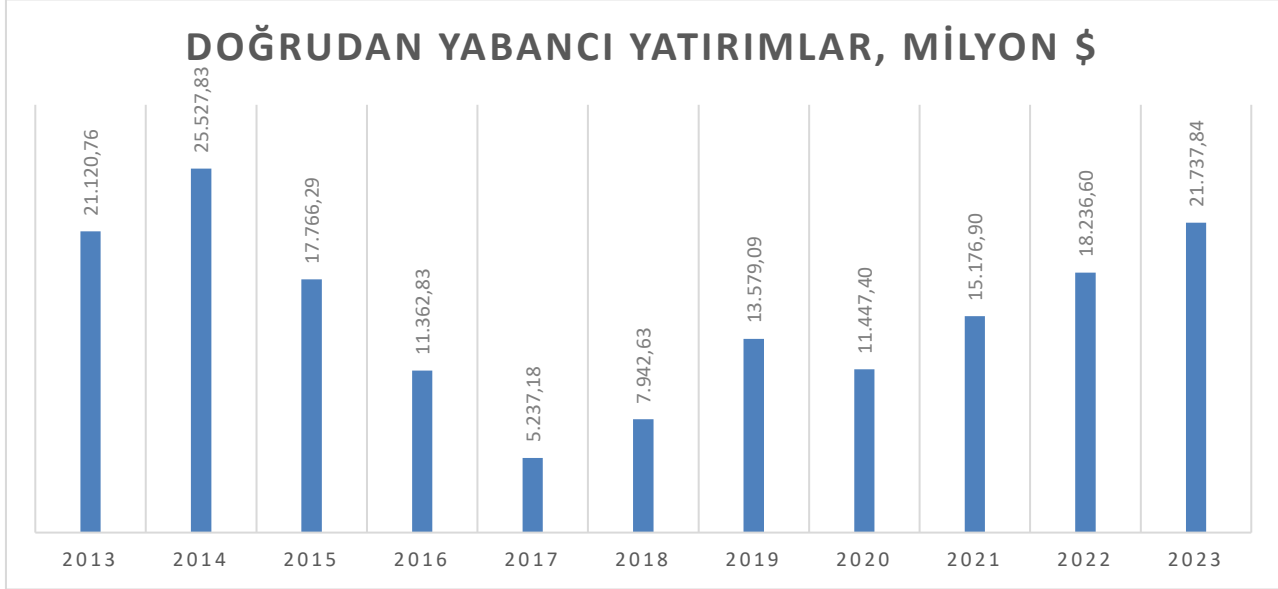
Yatırım ortamı serbestisi anlamında şeffaf ve açık bir pazar olan Şili, maden yataklarının zenginliği, hammaddeye kolay ve garantili ulaşım imkanları, istikrarlı ekonomik ve politik yapısı ile uluslararası sermayeyi kendine çekmeyi başaran bir ülkedir. Örneğin; Kariforniya merkezli Milken Enstitüsü tarafından yayımlanan 2024 Yılı Küresel Fırsat Endeksi (Global Opportunity Index)’ne göre, Şili Latin Amerika’da en fazla yabancı yatırım çekme potansiyeline sahip yüksek gelir grubu niteliğindeki ülke olarak açıklanmıştır. Endeks tarafından dikkate alınan beş kategoride (iş algısı, ekonomik temeller, finansal hizmetler, kurumsal çerçeve ile uluslararası standart ve politikalar) değerlendirilen ülke küresel düzeyde 129 ülke arasında 33. sırada yer alırken Latin Amerika ülkeleri arasında ilk sıraya yerleşmiştir. Şili’yi Uruguay (42.), Kosta Rika (47.), Jamaica (58.) ve Brezilya (60.) izlemiştir.

Şili Merkez Bankası verilerine göre, 2013-2023 yılları arasında ülkeye yıllık giren yabancı sermaye miktarlarına bakıldığında dalgalanmalar görülmekte olup örneğin 2014 yılında 25.5 Milyar Dolarlık önemli seviyede bir yabancı sermaye girişi görülmüştür. 2016 yılına kadar 11-25 Milyar Dolar arası yabancı sermaye çekmeyi başaran ülkede 2016 yılından sonra gözlemlenen sermaye girişi 12-16 Milyar Dolar arasında seyretmiştir. 2019 yılında ülkeye giren doğrudan yabancı yatırım miktarı bir önceki yıla göre %71’lik artışla 13.5 Milyar Doları bulmuşken bu oran 2020 yılında yine 9.2 Milyar seviyesine gerilemiştir.

Diğer taraftan, küresel salgının devam eden etkileri ile ülkedeki siyasi ve sosyal hareketliliğin (Başkanlık

seçimleri, yeni Anayasa hazırlık süreci vb.) yarattığı belirsizliklere rağmen 2021 yılı içerisinde Şili'ye yapılan doğrudan yabancı yatırımlar 2020 yılına kıyasla %65'lik bir artışla toplamda 15.2 Milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. 2023 yılında bir önceki yıla kıyasla %19.2'lik bir artış ile 21.7 Milyar Dolara ulaşan doğrudan yabancı yatırımlar 2014 yılından sonra kaydedilen en yüksek değer olarak kayda geçmiştir. Söz konusu veriler, Şili'nin bölgesinde görece istikrarlı ve kurumsal bir ekonomik ve finansal yapıya sahip olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Grafik 1: Şili Doğrudan Yabancı Yatırımlar (2013-2023)

Kaynak: Şili Merkez Bankası

2023 UNCTAD Dünya Yatırım Raporunda, Şili Latin Amerika ve Karayiplerde özellikle sürdürülebilir enerji yatırımları çekmeyi başaran ülkelerin başında sayılmıştır.

Şüphesiz, çok uluslu sermaye açısından ülkedeki en cazip imkanlardan birisi, Şili'nin yaygın serbest ticaret anlaşmaları ve bölgesel anlaşmalar ağı ile Dünya Gayrisafi Hasılasının %88'ini teşkil eden ülkelere vergisiz veya daha düşük vergi ile ihracat yapma olanağı sunuyor olmasıdır. Bir başka deyişle, uluslararası sermaye Şili'yi, dünya nüfusunun %67'sini teşkil eden coğrafyaya erişme imkanı sunan bir üs olarak değerlendirmektedir. Dolayısıyla, 60'dan fazla çok uluslu şirket, kendisine merkez olarak Şili'yi seçmiştir.

Ülke ve sektörlere göre doğrudan yabancı yatırım rakamlarına bakıldığında Şili Merkez Bankası'na en son 2022 yılına kadar yayımlanan mevcut verilere göre, Şili'ye en fazla yatırım yapan ilk 5 ülke (Şili içerisinde yerleşik olmayan birimlerince gerçekleştirilen yatırımlar bağlamında) sırasıyla Kanada, Hollanda, ABD, İspanya ve İtalya olmuştur. En çok yatırım yapılan sektörler ise sırasıyla Madencilik, Elektrik-Gaz-Su, Finansal Hizmetler, İletişim ve İmalat Sanayii olmuştur.

Tablo 1: Ülkelere Göre Şili'ye Doğrudan Yabancı Sermaye Girişleri (Milyon \$)

Ülkeler	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Amerikalılar	1.569	2.613	4.020	2.057	3.459	3.188	1.615	6.205
Arjantin	98	63	48	23	454	1	3	3

Bahamalar	36	92	328	185	1	1	2	1
Bermuda	310	99	540	240	435	82	468	771
Brezilya	71	196	340	291	158	312	929	290
Kanada	1.226	326	1.104	2.661	1.348	2.085	2.640	4.206
Kolombiya	587	225	217	433	805	101	57	119
ABD	1.471	1.660	3.588	52	1.758	1.555	1.442	1.718
Britanya Virjin Adaları	351	47	271	569	264	213	165	185
Meksika	212	143	191	128	43	1.184	361	131
Panamá	128	141	167	534	164	271	33	72
Perú	14	38	15	74	20	40	69	22
Uruguay	24	60	54	28	40	9	36	1
Diğerleri	1.113	422	1.626	219	605	243	70	1.309
Avrupa	6.766	5.601	3.522	7.426	6.237	4.744	11.432	8.681
Almanya	202	66	178	119	104	112	9	78
Avusturya	94	109	60	21	131	22	21	40
Belçika	0	182	53	166	160	135	2.800	1.087
İspanya	1.523	1.301	861	1.306	66	1.017	2.972	1.634
Fransa (5)	25	2	61	121	157	370	200	156
İtalya	69	2.495	17	1.043	2.094	89	7.183	1.290
Luxemburg	34	287	84	111	73	128	319	172
Norveç	56	312	20	282	86	50	95	242
Hollanda	1.796	531	332	1.216	1.779	897	2.373	1.720
Birleşik Krallık	2.915	926	2.332	3.179	1.333	1.639	1.542	931
İsveç	41	64	220	41	216	49	28	167
İsviçre	59	47	108	669	458	147	112	137
Diğerleri	200	482	368	250	145	186	361	1.027
Afrika	1	14	36	15	20	0	2	4
Asya	9.002	484	1.494	5.982	662	272	867	1.354
Çin	41	109	6	142	141	241	228	212
Jaonya	31	156	681	166	806	98	856	918
Diğerleri	8.993	531	806	5.673	285	611	238	224
Okyanusya	34	19	95	3.385	211	384	95	368

Avustralya	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	25	3	65	3.375	214	380	99	373	
Yeni Zelanda	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diğerleri	9	16	30	10	3	5	4	5	
	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Belirsiz	465	2.631	4.110	1.041	2.990	3.404	1.356	1.625	
TOPLAM	17.766	11.363	5.237	7.943	13.579	11.447	15.177	18.237	

Kaynak: Şili Merkez Bankası

Diğer taraftan, Çin Halk Cumhuriyeti'ne ait yatırımlar ülkede son 2-3 yıl içerisinde gelişme göstermeye başlamış olup özellikle lityum, enerji ve teknoloji alanlarında etkili olmaktadır. İlerleyen süreçte, özellikle sürdürülebilir enerji ve teknoloji sektörlerinde Çin yatırımlarının artış göstereceği beklenmektedir. Nitekim Şili'nin Ulusal 5G Planı çerçevesinde de Çinli teknoloji firmalarından fayda sağlayacağı bilinmektedir.

Şili Merkez Bankasının ülke ve sektör bazında 2003-2023 yıllarına ait Doğrudan Yabancı Sermaye Girişine İlişkin verilerine <https://www.bcentral.cl/web/banco-central/areas/estadisticas/inversion-extranjera-directa-ied> linki üzerinden ulaşılması mümkündür.

E. YATIRIMCILAR İÇİN YARARLI BİLGİLER

1. Faydalı Linkler

<https://investchile.gob.cl/wp-content/uploads/2017/03/NEW-FOREIGN-INVESTMENT-REGIME.pdf> (Yeni Yatırım Mevzuatı Hk. Not-İngilizce)

<https://www.bcn.cl/leychile/navegar?idNorma=1142667&idParte=10103159&idVersi on=> (Vergi Reformuna Dair 21.210 sayılı Kanun)

<https://www.bcn.cl/index.html> (Mevzuat)

<https://www.diariooficial.interior.gob.cl/> (Resmi Gazete)

<http://www.investchile.gob.cl> (Şili Yatırım Ajansı)

https://investchile.gob.cl/investors-toolkit/?_ga=2.41298593.2064776483.1680793997-1952447023.1680283596

(Yabancı Yatırımcılar İçin Rehberler, İngilizce)

<https://www.investchile.gob.cl/investchile-insights-sectorial-e-books/> (Invest Chile Sektörel E-Kitaplar, İngilizce)

<https://www.investchile.gob.cl/public-portfolio-of-investment-opportunities/> (Şili Yatırım Fırsatları Portföyü)

<http://www.conservador.cl> (Santiago Sicil Portalı)

https://www.conservador.cl/portal/indice_comercio (Santiago Siciline Göre Firma Unvan Sorgulama)

<https://homer.sii.cl/> (Şili Gelir İdaresi)

<https://zeus.sii.cl/cvc/stc/stc.html> (Vergi Kaydı Sorgulama)

<http://www.nicchile.cl> (cl uzantılı web sitesi açma)

<http://www.inapi.cl> (Şili Marka Tescil Kurumu)

<https://www.propiedadintelectual.gob.cl/> (Fikri Mülkiyet)

<https://www.consulado.gob.cl/> (Vizeler)

<https://www.chileatiende.gob.cl/fichas/21409-tu-empresa-en-un-dia> (Bir Günde Şirket Kurulumu, Bilgi)

<http://www.empresasenundia.cl/> (Bir Günde Şirket Kurulumu Platformu)
<https://www.chileatiende.gob.cl/> (Devlet Hizmetleri)
<https://www.dt.gob.cl/> (İşçi Kurumu)
<https://www.chilecompra.cl/> (Kamu İhaleleri Platformu)
<https://www.mercadopublico.cl/Home> (Kamu İhaleleri Arama)
<https://www.expats.cl/guide-chile/living-chile/> (Expats in Chile)
<https://www.prochile.gob.cl/> (Şili İhracatı Geliştirme Ajansı)
<https://www.aduana.cl/> (Şili Gümrük İdaresi)
<https://www.cctc.cl/> (Şili-Türk Ticaret Odası (Camara Chileno Turca de Comercio A.G.) (CCTC)
<https://www.ccs.cl/> (Santiago Ticaret Odası)
<https://www.cnc.cl/> (Ulusal Ticaret, Hizmet ve Turizm Odası)
<https://web.sofofa.cl/> (Sanayiciler Federasyonu)
<http://cpc.cl/> (Üretim ve Ticaret Konfederasyonu)
<https://www.cchc.cl/> (İnşaatçılar/Müteahhitler Odası)
<https://www.corfo.cl/> (Kalkınma Ajansı)
<https://www.bcentral.cl/> (Merkez Bankası)
<https://www.ine.cl/> (İstatistik Kurumu)
<https://www.feriados.cl/> (Resmi Tatiller)

2. Ulaşılabilecek Hukuki & Mali Danışmanlık Şirket ve Bürolarına İlişkin Bilgiler

InvestChile Yatırım Teşvik Sorumlusu:

María Elena Cobo Barcia - mcobo@investchile.gob.cl

Bridge Turco

<https://bridgeturco.com/>

Gülçin Piedras García <gulcin@bridgeturco.com>

Asia Consulting

<https://www.asiareps.cl/>

Gabriela Osorio gosorio@asiaconsulting.cl

María de los Angeles <mcavieres@asiaconsulting.cl>

Weiheng He weiheng@asiaconsulting.cl

Business Hub

<https://www.businesshubconsultants.com/>

Veronica Medina - vmedina@businesshubconsultants.com

Gonzalo Suez gsuez@businesshubconsultants.com

Softpower

<https://www.softpower.cl/>

Jennyfer Salvo jennyfer@softpower.cl

Marcelo Díaz - marcelo@softpower.cl

Şili-Türk Ticaret Odası (Camara Chileno Turca de Comercio A.G.) (CCTC)

<https://www.cctc.cl/>

Başkan-Mustafa YILMAZ

mustafa.anatolia@gmail.com

MÜSİAD Şili Başkanı/ Globo-Bridge Danışmanlık Genel Müdürü

Hasan TÜRK

chile@musiad.org.tr

hasturco@gmail.com

h.turk@globo-bridge.com

Softlanding Firmaları:

OP Chile

<https://www.opchile.cl/>

Mónica Pérez: business@opchile.cl

Landing Chile

Juan Carlos Nacuse: ventas@landingchile.com / juan-carlos.nacuse@landingchile.com

Southwest Consultores

<https://southwest.cl/>

Javier Piña De Amesti: jpina@southwest.cl / southwest@southwest.cl

Englobally Chile

<https://englobally.cl/>

Tanya Marinkovic: tanya.marinkovic@englobally.com

TMF Group

www.tmf-group.com/es-co/locations/the-americas/chile/

Pedro Cunha: Pedro.Cunha@tmf-group.com

Vivir en Chile

<https://www.vivirenchile.cl/en/home/>

Julian Dittus: jdittus@vivirenchile.cl

Lanzate Solo

<https://www.lanzatesolo.cl/>

Matías Aguilera S.: matias.aguilera@lanzatesolo.cl

Başlıca Hukuk Büroları:

ATF Group

Av. Jose Luis Riesco

jose.riesco@atfgroup.cl

<https://atfgroup-chile.cl/equipo/>

Alessandri

<https://alessandri.legal/>

Carey

<https://www.carey.cl/contacto/>

Barros & Errazuriz Abogados Limitada

<https://www.bye.cl/contacto/>

Baraona Marshall & CIA

<https://baraona.cl/>

Philippi, Prietocarrizosa Ferrero DU & Uria SpA

<https://www.ppulegal.com/en/contact/>

Cariola Díez Pérez-Cotapos

<https://www.cariola.cl/en/equipo/>

Claro & CIA

<https://www.claro.cl/contacto/>